

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

POLONA OBLAK

**VLOGA LUTKE V SOCIALNIH INTERAKCIJAH MED
OTROKI**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
PREDŠOLSKA VZGOJA

POLONA OBLAK

Mentorica: viš. pred. dr. HELENA KOROŠEC

**VLOGA LUTKE V SOCIALNIH INTERAKCIJAH MED
OTROKI**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici dr. Heleni Korošec, ki mi je omogočila, da sem lahko pisala diplomsko nalogo pod njenim mentorstvom. Hvala Vam za vse ideje, usmeritve in strokovno pomoč.

Zahvaljujem se tudi svoji prečudoviti sodelavki, vzgojiteljici Mateji Alič, ki mi je omogočila, da sem projekt izpeljala v skupini. Hvala ti za vso pomoč, ideje, vzpodbudne besede in pogovore v času mojega študija.

Hvala tudi staršem otrok Vrtca Zala Gorenja vas, skupini Mehurčkov, ki so mi dovolili, da so bili njihovi otroci del tega projekta.

Velika zahvala pa gre tudi otrokom, ki so bili del ustvarjalnega procesa. Hvala za vašo iskrenost, ustvarjalnost, ideje, predloge, hvala vam, ker ste verjeli v moč lutke. Bili ste izjemni! Brez vas mi ne bi uspelo.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki ste mi kakor koli pomagali na moji poti do cilja. Hvala!

POVZETEK

V diplomskem delu sem raziskovala vlogo lutke v socialnih interakcijah med otroki v vrtcu. Preučevala sem, kako lutkovne dejavnosti in socialne igre vplivajo na socialni in čustveni razvoj posameznika ter hkrati na odnose v skupini.

V teoretičnem delu, ki zajema štiri poglavja, sem opisala socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka, vlogo lutke v vzgoji in izobraževanju ter predstavila sociometrično tehniko, s katero sem raziskala strukturo skupine.

V praktičnem delu sem predstavila projekt *Pomagajmo škratu Berinu*, ki sem ga izvedla v Vrtcu Zala, Gorenja vas, v Enoti Dobrava, z otroki starimi 5–6 let. Razčlenjen je na tri poglavja, in sicer projektno delo z lutko – škrat Berin, socialne igre in sociograf.

Ključne besede: lutke, socialne interakcije, otroci, socialni razvoj, čustveni razvoj

ABSTRACT

My thesis explores the role of a puppet in social interactions among kindergarten children. I studied the effect of puppet activities and social plays on the social and emotional development of individuals and on group relationships.

The theoretical part consists of four chapters. It describes the social and emotional development of preschool children, the educational role of a puppet and presents the sociometric technique used in researching the group's structure.

In the practical part the project *Let's help the dwarf Berin* is presented. It was carried out in Zala Kindergarten Gorenja vas, Unit Dobrava, in the group of children 5 to 6 years old. There are three chapters, namely project work with a puppet – the dwarf Berin, social plays and a sociograph.

Key words: puppets, social interaction, children, social development, emotional development

KAZALO VSEBINE

UVOD.....	1
I TEORETIČNI DEL.....	2
1 PREDŠOLSKA VZGOJA.....	2
1.1 Kurikulum za vrtce.....	2
1.2 Vpliv vrtca na otrokov socialni in čustveni razvoj	2
1.3 Socialni odnosi.....	3
2 ČUSTVENI RAZVOJ PREDŠOLSKEGA OTROKA	4
2.1 Razvoj osebnosti	4
2.2 Razvoj empatije.....	5
2.3 Razvoj čustev	6
3 SOCIALNI RAZVOJ PREDŠOLSKEGA OTROKA	9
3.1 Vstop v vrtec	9
3.2 Odnosi z vrstniki	10
3.3 Priljubljenost in prijateljstvo med vrstniki.....	11
3.4 Socialno učenje	12
3.5 Socialna kompetenca.....	13
4 VLOGA LUTKE V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	15
4.1 Moč lutke	15
4.2 Otrokov razvoj ob igri z lutko.....	16
4.3 Oblikovanje socialnih veščin ob igri z lutko.....	17
4.4 Projektno delo z lutko	18
5 SOCIOMETRIČNA TEHNIKA	20
5.1 Sociometrični status – terminologija.....	20
5.2 Postopek sociometričnega testiranja	21
II EMPIRIČNI DEL.....	23
6 OPREDELITEV PROBLEMA	23
6.1 Cilji raziskovanja	23
6.2 Raziskovalna vprašanja.....	24
6.3 Pedagoški pristop	24
6.4 Opis vzorca	24
6.5 Raziskovalna metoda	25
6.6 Postopek obdelave podatkov.....	25

7	PROJEKT POMAGAJMO ŠKRATU BERINU	25
7.1	Kdo je Berin?	25
7.2	Vključitev škrata Berina v skupino	26
7.3	Spoznavanje Berina.....	28
7.4	Zbiranje idej, predlogov, kako bi Berinu pomagali	29
7.5	Pisanje pisma v deželo Škratolandijo.....	32
7.6	Škrati nam odgovorijo na poslano pismo.....	36
7.7	Izdelovanje Škratolandije v skupini Mehurčkov	39
7.8	Prosta igra otrok z Berinom	43
7.9	Berin mi pobegne	48
7.10	Pisanje pisma v Škratolandijo	50
7.11	Ugotovitev, po čem se Berin razlikuje od ostalih škratov	51
7.12	Berin se poslovil od nas	53
7.13	Pisma.....	58
8	SOCIALNE IGRE	61
8.1	Socialna igra : To sem jaz	62
8.2	Socialna igra: Potovanje v deželo	65
8.3	Socialna igra: Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa?	66
8.4	Socialna igra: Poiščite tiste, ki jim pripadate	68
8.5	Socialna igra: Iščemo hitro rešitev	70
9	LUTKOVNA IGRA	72
9.1	Lutkovna predstava: Uhlji takšni in drugačni	72
9.2	Lutkovna predstava: Žabec in tujec	75
10	SOCIOMETRIČNA PREIZKUŠNJA.....	80
11	ZAKLJUČEK.....	85
12	LITERATURA IN VIRI.....	87

KAZALO SLIK

Slika 1: Škrat Berin	26
Slika 2: Otroci se predstavijo škrtu Berinu.....	27
Slika 3: Berin, povej nam	28
Slika 4: Zbiranje predlogov, kako bi Berinu lahko pomagali	30
Slika 5: Pisanje pisma.....	33
Slika 6: Podpisovanje pisma.....	33
Slika 7: Še zadnji podpisi otrok.....	34
Slika 8: »Berin, povej nam, kje se skriva skrivni vhod v Škratolandijo!«	35
Slika 9: »Dostavili smo pismo pred skrivni vhod.«	36
Slika 10: »Končno so nam tudi škrti poslali pismo«	37
Slika 11: Izdelovanje podpornih stebrov in stopnic za hišo	40
Slika 12: Barvanje hiše	41
Slika 13: Izdelovanje oken in vrat	41
Slika 14: Hiška je izdelana	42
Slika 15: Berinov novi dom.....	42
Slika 16: Igramo se zdravnike	44
Slika 17: Med prijatelji	45
Slika 18: »Še malo, pa bom lahko pogledal, kako so me otroci narisali«.....	46
Slika 19: Kako sem lep.....	46
Slika 20: Vožnja z ladjico.....	47
Slika 21: Dobro jutro	48
Slika 22: Škrati so nam poslali pismo	51
Slika 23: Poslikava škatle	56
Slika 24: »A mislite, da bo škrtom všeč?«.....	56
Slika 25: Berin se poslovil od nas	57
Slika 26: Pomahali smo mu v slovo	57
Slika 27: Pismo dečka	58
Slika 28: Pismo deklice	59
Slika 29: Izdelovanje obrisa - To sem jaz.....	63
Slika 30: Na vrsti je Berin	64
Slika 31: »Berin, kaj rada poslušajo tvoja ušesa?«.....	64
Slika 32: Skupinski kip otrok s kratkimi lasmi	65

Slika 33: Skupinski kip otrok z dolgimi lasmi	66
Slika 34: Socialna igra: Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa?	67
Slika 35: Socialna igra: Poiščite tiste, ki jim pripadate	68
Slika 36: Iskanje svoje skupine	69
Slika 37: Razgovor o igri Poiščite tiste, ki jim pripadate	70
Slika 38: Socialna igra: Iščemo hitro rešitev	71
Slika 39: Mi že imamo rešitev	72
Slika 40: Predstava otrok: Uhlji takšni in drugačni	74
Slika 41: Lutkovna predstava z naslovom Žabec in tujec	76
Slika 42: Prosta igra otrok z lutkami	77
Slika 43: Nastop pred publiko	80
Slika 44: Prikaz povezanosti otrok pred pričetkom projekta.....	81
Slika 45: Prikaz povezanosti otrok po končanem projektu	83

UVOD

Lutka ima prav posebno moč, s katero lahko očara prav vsakega izmed nas, le dovoliti ji moramo. In tako se je začelo. Moja velika ljubezen do lutk se je rodila na poti do cilja postati vzgojiteljica. Z lutkami sem se prvič поблиže srečala med šolanjem na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in od takrat naprej so moj nepogrešljiv pripomoček pri delu z otroki. Lutka mi dovoljuje, da izrazim sebe, svoje misli in čustva. Ona je tista, ki v otroških očeh vzbudi neizmerno veselje in željo po odkrivanju novega. In prav to je tisti čar, ki me vedno znova in znova navdihuje.

Da lutka v vrtcu ne služi le za razvedrilo, bi moral vedeti prav vsak. Njena vloga je mnogo bolj pomembna. Vpliva na otrokov socialni, čustveni in spoznavni razvoj. Otroci preko nje razvijajo domišljijo, kreativnost, empatijo, urijo socialne veščine, izražanje čustev, komunikacijo, samozavest itd. Zavedati se moramo, da predšolsko obdobje igra pomembno vlogo pri otrokovem razvoju in nadaljnjem življenju. Otroci v tem obdobju spoznavajo in raziskujejo svet z vsemi čutili in se hkrati razvijajo na vseh področjih (socialnem, čustvenem, telesnem). Sprejemajo in ponotranjajo vedenja, ki jih vidijo in občutijo. Ta pa niso pogojena le z dednostjo, temveč tudi z vplivi iz okolja. Z vstopom v vrtec imajo na otrokovo doživljanje sveta velik vpliv vrstniki. Ko se ozrem nazaj, v svoje otroštvo, imam nanj lepe spomine. Ob vstopu v vrstniško skupino so se med nami spletla prva prijateljstva, pojavili pa so se tudi prvi prepiri, ki smo jih bolj ali manj uspešno reševali. Vendar pa vedno ni tako. Otroci v vrtcu začno navezovati stike z drugimi otroki in si poiščejo prijatelje. Preko spoznanj o sebi in drugih se kaj hitro začnejo zavedati razlikosti med njimi, zaradi česar pa včasih med njimi nastajajo konflikti. Za spoznanje, da nas razlike bogatijo, moramo prehoditi kar dolgo pot. Spoštovati drug drugega se mi zdi osnovna vrednota, za katero menim, da je prav, da ji damo pomembnost že v predšolskem obdobju. In ravno lutka je tista, ki nam pri tem lahko pomaga. Ona je tista, ki lahko priskoči na pomoč v konfliktnih situacijah med otroki, ona je tista, ki postane njihov prijatelj in zaupnik. V svojem diplomskem delu sem zato pomembnost namenila vlogi lutke.

V teoretičnem delu se bom osredotočila na socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka ter vloge lutke v vzgoji in izobraževanju. V empiričnem delu bom opisala projekt Pomagajmo škrtu Berinu, ki sem ga izvedla v vrtcu Zala v Gorenji vasi, v enoti Dobrava. V skupino Mehurčkov je vključenih 24 otrok, starih 5-6 let.

I TEORETIČNI DEL

1 PREDŠOLSKA VZGOJA

1.1 Kurikulum za vrtce

»Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ob rabi strokovne literature in priročnikov za vzgojitelje omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu, ki se na ravni izvedbenega kurikulumu razvija in spreminja, pri tem pa upošteva neposredno odzivanje otrok v oddelku, organizacijo življenja v vrtcu ter vpetost vrtca v širše okolje.« (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999, str. 8)

»V kurikulumu za vrtce so prepoznavna tako temeljna načela in cilji predšolske vzgoje, kot tudi spoznanja, da otrok razume svet celostni, da se razvija in uči v aktivni povezavi s svojim socialnim in fizičnim okoljem, da v vrtcu v interakciji z vrstniki in odraslimi razvija lastno družbenost in individualnost.« (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999, str. 7) Z gotovostjo lahko potrdim, da nam vzgojiteljicam in vsem strokovnim delavcem v vrtcu služi za bolj kakovostno predšolsko vzgojo.

Področje umetnosti je v Kurikulumu opredeljeno kot področje, ki otroku omogoča udejanjanje njegovih potencialov. Ti se kažejo v igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta. Preko umetnosti se otrok lahko izraža in komunicira na svojevrsten način. Predstavi lahko svoja najbolj skrita počutja, čustvene vsebine, nam natančno opiše nek dogodek, eksperimentira z umetniškim jezikom ... »Pri tem postopno izkuša kompleksna področja realnega sveta skozi majhne obvladljive delčke in spozna sebe kot samostojnega oblikovalca in ustvarjalca. (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999, str. 38)

1.2 Vpliv vrtca na otrokov socialni in čustveni razvoj

Dejavnosti, ki spodbujajo socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka, so zajete na vseh kurikularnih področjih (matematika, jezik, družba, gibanje, narava in umetnost). Poleg navedenih področij pa na otrokov razvoj in dobro počutje vplivajo drugi dejavniki, kot so institucionalna klima, prikriti kurikulum, osebnosti vzgojiteljic ter njihova motiviranost za delo z otroki (Logar, 2011).

Kurikulum za vrtce (Bahovec idr., str. 18) navaja, da poznavanje otrokovega razvoja predstavlja pomemben okvir za oblikovanje koncepta predšolske vzgoje v vrtcu. V njem so opredeljene tudi nekatere skupne zakonitosti o otrokovem razvoju:

- otrokov razvoj poteka skozi določene zaporedne stopnje;
- vsi psihični procesi (čustva, govor, mišljenje, socialna kognicija itn.) se razvijajo v vseh razvojnih obdobjih;
- posamezna razvojna področja so med seboj prepletena, saj gre za vzporednost in povezanost med različnimi psihičnimi funkcijami (npr. otrok zaznava, doživlja in spoznava sebe, svet okoli sebe, različne odnose s čustvenega, intuitivnega, socialnega, spoznavnega vidika);
- v otrokovem razvoju so obdobja, ki so najbolj primerna (t. i. kritična obdobja), da se otrok nekaj nauči, pridobi določeno spretnost na najbolj učinkovit način;
- individualne razlike v razvoju med otroki so velike, vendar različnost ostaja znotraj razvojnih norm;
- gre za stalno povezavo med otrokovim razvojem (v ožjem pomenu besede), učenjem in poučevanjem, ki se kaže zlasti v razmerju med otrokovim aktualnim in potencialnim razvojem.

1.3 Socialni odnosi

Vrtec je okolje, ki pri posamezniku spodbuja razvoj socialnega spoznavanja. Zavedam se, da imamo vzgojiteljice močan vpliv na celosten razvoj otroka, saj z njimi preživimo večji del dneva. Na otroke vplivamo tako preko svoje strokovne usposobljenosti, ki smo jo pridobile v času študija, kot tudi preko svoje osebnosti (temperamenta, značaja, delovnih navad, vrednot ...) (Logar, 2011).

Prav tako imajo pomemben vpliv na posameznika tudi njegovi vrstniki. Po mnenju Harrisove (2011, v Logar, 2011) naj bi bila ravno vrstniška skupina tista, ki je najpomembnejši dejavnik oblikovanja otrokove osebnosti, njegovih prepričanj, vrednot in navad. Med vzgojiteljico, otroki in vrstniki prihaja do raznovrstnih oblik sodelovanja – pogovor, vzgojiteljevo pojasnjevanje, skupno reševanje problemov, skupno ocenjevanje različnih odločitev in dejanj, raznovrstnih socialnih odnosov, izključeni pa niso niti spori med otroki. Vrtec je tako tudi stičišče različnih mnenj, ki sprožijo konflikt. Pomembno je, da v skupini vzdržujemo dobro socialno klimo, saj le na ta način lahko dosežemo, da je med otroki čim manj konfliktov.

Da bi zmanjšali možnost konfliktov in preprirov med otroki, je potrebno upoštevati nekaj splošnih načel (Logar, 2011, str. 18).

Ta načela so:

- postavite razvojno primerne omejitve in pričakovanja o vedenju otrok;
- poskrbite, da bodo otroci imeli v vrtcu veliko možnosti za igro;
- vzpostavite dosledno dnevno rutino in se jo držite;
- bodite vzor spoštljivega ravnanja v medsebojnih odnosih in spoštljive uporabe materialov;
- načrtujte prehode med dejavnostmi in dnevno rutino.

Ob nastalem konfliktu med otroki pa je smotrno upoštevati šest korakov za reševanje konfliktov, in sicer:

- situaciji se mirno približajte;
- občutja otrok sprejmite z odobravanjem;
- izberite informacije o situaciji;
- znova se pogovorite o problemu;
- vprašajte otroke, kakšne zamisli za rešitev imajo, in izberite eno rešitev skupaj;
- bodite pripravljeni na nadaljnjo podporo.

2 ČUSTVENI RAZVOJ PREDŠOLSKEGA OTROKA

2.1 Razvoj osebnosti

Osebnost je širok pojem in ga različni avtorji opredeljujejo na svojevrsten način. Strokovnjaki, ki so preučevali razvoj osebnosti pri predšolskih otrocih, so ugotovili, da se ta nanaša na razvoj osebnostnih potez. Gre za vedenjske težnje, ki so univerzalne, razmeroma trajne in splošne. Imajo biološko podlago in se izražajo kot značilne vedenjske prilagoditve (Zupančič in Kavčič, 2007).

Musek in Pečjak (2001, str. 190) navajata, da je »osebnost celota duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti, po katerih se posameznik razlikuje od drugih.«

Pri otroku je osebni razvoj najbolj hiter in dinamičen v obdobju otroštva (Musek in Pečjak, 2001). Papalia, Olds in Feldman (2003) navajajo, da imajo dojenčki že od samega začetka različne osebnosti. Te so rezultati prirojenih vplivov in vplivov okolja, ki se prepletajo z družbenimi odnosi. Predstava o jazu se pri otrocih izostri v obdobju malčka, ko se začnejo zavedati samega sebe. V predšolskem obdobju otrok »zaznava svet, shodi, spregovori, razvije osnovne čustvene odzive, navaja se na red pri hrani in čistočo, uči se povezovati izkušnje, razvije osnovne pojme o svetu, drugih ljudeh in o sebi. Oblikuje se odnos do okolja, pokažejo se začetne lastne pobude in samostojnejša dejanja.« (Musek in Pečjak, 2001, str. 195) »Premik v samozavedanju se zgodi malo pred četrtem letom, ko se razvijeta avtobiografski spomin in naprednejša teorija uma.« (Papalia idr., 2003, str. 255)

Musek in Pečjak (2001, str. 195) pišeta o tem, da se od otrokovega drugega pa vse do šestega leta »pospeši govorni in miselni razvoj, širijo in razvijajo se stiki z drugimi, oblikuje se smisel za lastno delovanje, za lastne pobude, oblikujeta se hotenje in volja. Močno se poveča poznavanje in upoštevanje družbenih pravil, moralnih norm, razvijajo se notranja merila o pravilnosti in ustreznosti ravnanja.«

Lahko rečemo, da se pojem sebe začne razvijati v predšolskem obdobju, vse bolj jasen in prevladujoč pa postaja tekom razvoja otroštva in mladostništva (Papalia idr., 2003).

2.2 Razvoj empatije

»Empatija je spoznavno-emocionalna sposobnost vživljanja v položaj druge osebe in opazovanje sveta z njenimi očmi.« (Bratanić, 1991, str. 61)

Empatija ima dve sestavini, in sicer (Bratanić, 1991):

- čustveni odziv na druge, tukaj gre predvsem za prepoznavanje in podoživljanje čustev;
- spoznavni odziv, ki določa stopnjo, do katere smo sposobni uvideti in dojeti stališče drugega človeka.

Empatija temelji na zavedanju samega sebe. Najprej moramo prepoznavati, dojemati in razumeti svoja čustva, da smo sposobni razbirati čustva drugih. Pomembna je za ustvarjanje dobrih medsebojnih odnosov. Je osnova za čustveno prilagajanje, odprtost in rahločutnost (Bratanić, 1991).

Empatija se pri otroku začne razvijati že zelo zgodaj, že v obdobju dojenčka. Hoffman (2000, v Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj, 2008) razlikuje med štirimi stopnjami v razvoju empatije in navaja, da so posamezne meje posamezne stopnje relativne, torej niso natančno določene. Prva stopnja je globalna empatija, značilna je za novorojenčke, ko se avtomatično odzovejo na jok drugega novorojenčka, saj še niso sposobni jasno razlikovati med dvema psihičnima entitetama. Naslednja stopnja je egocentrična empatija. Otrok na tej stopnji še ne razlikuje, kdaj je v stiski drug otrok in kdaj on sam. Vrstniku ponudi enako tolažbo, kot bi jo v podobni situaciji želel prejeti on sam. Sledi stopnja kvaziegocentrične empatije. Otrok že razume, da distress doživlja nekdo drug in ne on sam, ponudi mu pomoč, vendar je način pomoči še vedno vezan na njegove lastne potrebe, ko je v stiski on. Četrta stopnja je razvoj prave empatije. Začela naj bi se takrat, ko se otrok »prepozna v ogledalu«. Otrok se zaveda, da se notranja stanja drugih (misli, občutki, želje) razlikujejo od njegovih. Čustva in potrebe drugih natančneje in bolj pravilno empatizira, to pa mu omogoča, da jim ponudi ustreznejšo obliko pomoči (Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj, 2008).

Otroci tekom življenja spoznavajo in vse bolj razumejo, da imamo drugi ljudje lastna čustva, potrebe in interpretacijo sveta. Otroci starosti petih in šestih let naj bi že imeli razvito pravo empatično razumevanje drugih ljudi. Razvito imajo večje število čustev, vključno s sestavljenimi čustvi, kot so ljubosumnost in razočaranje. Ta so po navadi še vedno vezana na konkretne situacije (Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj, 2008).

Pri otroku lahko empatijo razvijamo na različne načine. Korošec (2007) navaja, da jo lahko razvijamo tudi preko lutke, saj otrok v igri z njo ustvarja različne prizore in prevzema različne vloge. Vživi se v vlogo druge osebe, postavi se v njen položaj in poskuša situacijo razumeti z njenega vidika. Otrok se tako prek lutke uči reševanja konfliktov in urejanja medsebojnih odnosov brez posledic. Ob tem sprejema občutke osebe, ki jo je igral, poveča pa se tudi občutljivost za čustva drugih.

2.3 Razvoj čustev

Ne moremo mimo dejstva, da smo ljudje čustvena bitja. Čustva doživljamo vsakodnevno, bodisi pozitivna, prijetna ali pa negativna, neprijetna. Olajšujejo naše prilagajanje, saj nas stalno opozarjajo, katerim stvarjem, ki so za nas koristne, se lahko približujemo, in katerim se moramo izogibati, saj nas opozarjajo na nevarnost. Čustva nas tako usmerjajo in tudi

motivirajo. Lahko rečemo, da so prav čustva tista, ki dajejo našemu življenju neko smiselnost in lepoto. Kot sem že omenila, čustev ni težko prepoznati, nekoliko težje jih je opredeliti (Musek in Pečjak, 2001).

Musek in Pečjak (2001, str. 68) navajata, da »so čustva celostni odziv našega organizma, pri katerih se pojavijo znaki fiziološkega vzburjenja, vedenjski izrazi in zavestno (kognitivno) doživljanje«.

Papalia idr. (2003, str. 175) pravijo, da se ljudje med seboj razlikujejo v tem, »kako pogosta so določena čustva, kateri dogodki jih sprožijo, kako jih izražajo in kako zaradi njih reagirajo.«

Razvoj čustev pri otroku poteka postopoma. Najprej se razvijejo enostavna, šele nato kompleksnejša. Razvoj je določen z našimi dednimi zasnovami, saj le te predvidijo, kdaj se bo v teku dozorevanja organizma pojavila določena vrsta čustvovanja. Poleg dednosti pa se čustvenega reagiranja tudi učimo. Gre predvsem za učenje s pogojevanjem ter učenje s posnemanjem. Lahko rečemo, da na razvoj čustev vplivata tako zorenje kot tudi učenje (Musek in Pečjak, 2001).

Lewis in Sroufe (1997, v Papalia idr., 2003, str. 176) navajata, da so »človekova čustva prilagodljiva in spremenljiva. Pomembno vlogo pri njih igra spoznavni razvoj, saj se dojenčki učijo ocenjevati, kaj situacija ali dogodek v določenih okoliščinah pomeni in kaj se, glede na njegove pretekle izkušnje, ne ujema s pričakovanji«. Opravljajo več funkcij, ki so pomembne za preživetje in dobro počutje. Z njimi sporočamo naše notranje stanje drugim in izvabljamo njihov odziv. Poleg navedenega pa z njimi tudi vodimo in uravnavamo vedenje.

V predšolskem obdobju na otrokovo obnašanje in ravnanje vedno bolj vplivajo čustva kot njegov razum. Čustva so tudi najpomembnejši in najizrazitejši pokazatelj otrokove duševnosti (Benkovič, 2011). Že novorojenček nam z odzivi, ki kažejo na čustveno doživljanje, sporoča, ali doživlja ugodje ali neugodje (npr. z jokom, kasneje tudi s smehom). Postopoma se razvijajo tudi drugi izrazi, iz katerih lahko razberemo vsa osnovna čustva. Prva čustva se tako pri dojenčkih razvijejo okrog šestega meseca. To so veselje, presenečenje, žalost in gnus. »Čustva samozavedanja, kot so empatija, zavist in zadrega, se pojavijo nekoliko kasneje, ko

se razvije samozavedanje in spoznavno razumevanje, da so otroci samostojna bitja, ločena od ostalega sveta.« (Papalia idr., 2003, str. 177)

Otroci starosti treh let začnejo razvijati samoocenjevalna čustva. To so ponos, sram in krivda. Njihovo znanje o družbenih pravilih in normah je že bolj bogato. Prepoznavajo svoja čustva, hkrati pa jih znajo tudi že oceniti ali so njihove misli, želje in vedenje v dani situacija družbeno spremenljivi (Papalia idr., 2003).

Čustveno doživljanje posameznika se nato v teku razvoja še spreminja. »Postaja bolj bogato, povezuje se z izkušnjami in tudi drugimi duševnimi procesi, zlasti z motivi, zaznavami, predstavami, mišljenjem.« (Musek in Pečjak, 2001 str. 77)

Kakšno bo otrokovo čustveno doživljanje in izražanje, je odvisno od socialnih stikov, ki jih otrok razvija tekom razvoja, najprej z materjo in ostalimi člani znotraj družine, kasneje s širšim okoljem, s sovrstniki, prijatelji ipd. Če starši otroku izkazujejo ljubezen, ga spodbujajo in mu pomagajo, da se spoprije s težavami, ko te nastopijo, bo to vplivalo na ugoden čustveni razvoj. Ob vzpodbudni opori staršev otrok dobi občutek varnosti ter moč in trdnost, da s pogumom stopa v življenje. Zaupa vase. Vse to mu omogoča, da zna navezati ugodne odnose z drugimi ljudmi in se izogniti nepotrebnemu čustvenemu strahu. Seveda pa socialno okolje ni vedno vzpodbudno za vse otroke. Starši, ki s svojimi otroki ravna neprijazno, so do njih zadirčni in nepravilni, otroku onemogočajo razvijati ustrezna pozitivna čustva in ustvarjanje primernih odnosov z drugimi ljudmi. Ti otroci so hitro razdražljivi in razburjeni. Potrebujemo mirno družinsko okolje in precejšnjo mero razumevanja. Pri njih moramo razvijati samozavest, še posebej na področjih, kjer so pokazali nekaj sposobnosti in uspehov (Benkovič, 2011).

Izpostaviti pa moram tudi problem današnjega sveta, v katerim živimo. Dandanes se od nas vse bolj zahteva, da svoja čustva obvladamo. Še posebej je slabo, da pokažemo negativna čustva, kot so jeza, strah, negotovost. Odrasli se trudimo, da svojih lastnih občutij ne pokažemo, ampak jih potlačimo. Sprašujem se, kaj ob tem doživlja otrok. Opažam, da so tudi otroci tisti, v mislih imam otroke stare pet in šest let, ki se nemalokrat znajdejo v situacijah, ko se trudijo svoja negativna čustva obvladati. »Otrok, zmeden od lastnih občutij in zahtev sveta odraslih, pogosto ne ve, kako odreagirati in kako oz. ali sploh pokazati, kaj čuti. Mnoga različna čustva, ki jih otroci doživljajo dnevno, potrebujejo zdrav, svoboden 'output'.«

(Bastačić, 1990, str. 36, v Korošec, 2007) Prav igra z lutko otroku omogoča, da na sprejemljiv način izrazi svoja močna čustva, kot so jeza, strah, ljubosumje. Otroku v prizoru, ki ga zaigra, izrazi svoja čustva, na ta način se jih osvobodi in reši notranje konflikte. »V igri z lutko se konflikt izživi z vso svojo močjo in tako izgubi moč in energetski naboj.« (Korošec, 2007)

3 SOCIALNI RAZVOJ PREDŠOLSKEGA OTROKA

3.1 Vstop v vrtec

Otrokova socialna mreža se ob vstopu v vrtec močno poveča. Sreča se z vrstniki in vzgojitelji. Z njimi gradi odnose, hkrati pa pridobiva tudi socialne veščine. Situacije, v katerih se znajde, od njega zahtevajo uporabo socialnih, čustvenih, komunikacijskih in vsakodnevnih življenjskih spretnosti. Da razvije prijateljski odnos z nekom izmed otrok, mora pred tem pridobiti več vrst socialnih znanj. To so predvsem znanja o družbenih pravilih, ki vladajo v skupini, v katero je vključen otrok. Kakšno vedenje bo izražal otrok, je odvisno od njega samega in od vplivov iz okolja. V prvi vrsti gre predvsem za vedenje, za katerega on meni, da je zanj v dani situaciji koristno. Nekatera od teh dejanj so prosocialna, druga pa agresivna (Ivon, 2010).

Prosocialna dejanja so tista, ki imajo pozitivne posledice na druge ljudi. Otroku v takih situacijah največkrat skuša pomagati. Pomoč drugim izkazuje na različne načine – verbalno ali fizično, kar pa pomeni, da pomaga pri opravljanju nekega dela ali naloge. Na pomoč pa priskoči tudi, če je kdo v nevarnosti. Tako vedenje moramo pri otroku spodbujati in razvijati (Ivon, 2010).

V študiji psihosocialnega vedenja 5–6 letnikov opisujejo takšno vedenje kot:

- delitev – otrok daje ali dopusti drugemu otroku, da vzame njegove predmete, čeprav niso del igre;
- pomoč – otrok poskuša olajšati emocionalno potrebo drugega, pomaga pri reševanju nalog ter nudi predmete, ki niso njegovi (pomoč, ki ni del igre);
- tolažba – poskuša ublažiti čustveno potrebo drugega z željo, da se bo otrok po tem bolje počutil.

Prav tako pa so za otroke v predšolski dobi značilna agresivna vedenja, vključno z agresivnimi dejanji. Pojavljajo se že zelo zgodaj in se nekako stabilizirajo do četrtega leta. Razumemo jih kot razvojno fazo, zato jih je potrebno kontrolirati. Otroci se z agresivnim vedenjem srečujejo dnevno. Po navadi to nastopi v obrambi pred nečim ali pa je razlog za boj za neko stvar, ki si jo otrok želi. V takih situacija brani sam sebe pred prijateljem. Pri tem ne dopušča, da ga nekdo spravlja v nevarnost in mu povzroča škodo predvsem v smislu stvari, ki so mu trenutno pomembne, npr. igrače, s katero se trenutno igra. Svojo igro brani tako, da druge otroke spodbuja, da poskuša preprečiti aktivnosti drugih. Kadar se otrok obnaša agresivno, moramo njegovo energijo usmeriti v oblike, ki so za nas sprejemljive. Uspešno sredstvo v takih situacijah je lutka. Ona je tista, ki vzpostavi kontakt z otrokom in pripomore k reševanju nastalega konflikta (Ivon, 2010).

Prav tako tudi Majaron (2002) navaja, da je pomembno, da vzgojitelj poseže po lutki v nekaterih delikatnih situacijah, kjer ta poseže med otroki in vzgojiteljevimi cilji. Lutka v skupini pomaga ustvarjati sodelovalno vzdušje. Pripravljena je pomagati otrokom, hkrati pa so tudi otroci pripravljeni pomagati njej. Ob nastali konfliktni situaciji je lutka tista, ki skuša najti tretjo možnost. Lutka tako postane zaupnik otrok in učitelja, ki pomaga urediti odnose v skupini na kar se da neboleč način. Otroku preko lutke sprejme nase krivdo ali zaslugo, grajo ali pohvalo. Ta ne zadane otroka/naslovnika direktno, vendar globoko osebno na čustveni ravni, hkrati pa ne pušča globokih duševnih ran.

Ena izmed temeljnih nalog v zgodnjem otroštvu, kot navajata avtorici (Marjanovič Umek in Zupančič, 2013) je razvoj vedenja, ki je prilagojeno otrokovemu socialnemu okolju, tj. sprejemljivo in zaželeno v interakcijah z odraslimi, sorojenci, vrstniki, doma, v vrtcu, šoli ipd.

3.2 Odnosi z vrstniki

Za predšolske otroke je predvsem značilno, da se radi igrajo z otroki svoje starosti in spola. Prva prijateljstva se razvijejo pri starosti treh let. Pred tem med seboj že navezujejo stike, vendar je njihova igra še bolj individualna, obenem pa tudi vrstnike izbirajo naključno. Preko igre, v katero se vključujejo, spoznavajo sebe in druge otroke. Skozi različne situacije se naučijo reševati probleme v razmerjih, se postaviti v kožo drugega otroka, opazujejo pa tudi različne modele vedenja. Tako spoznajo, da je za prijateljstvo ključnega pomena to, da si najprej sam dober prijatelj. V predšolskem obdobju imajo otroci raje tiste otroke, ki se

obnašajo prosocialno, zavračajo pa moteče, zahtevne, vsiljive in agresivne otroke, hkrati pa se tudi ne zmenijo za sramežljive in neodločne. Priljubljeni otroci dobro obvladujejo svojo jezo, saj se nanjo odzivajo neposredno. Pozorni so, da ohranijo odnos in da ne izzovejo novega konflikta. Prav tako se izognejo žalitvam in grožnjam. Nepriljubljeni otroci pa so tisti, ki pogosto udarijo nazaj ali pa obrekujejo. Med otroki, ki so prijatelji, in med tistimi, ki niso, je opaziti razlike v njihovem vedenju. Do svojih prijateljev se obnašajo pozitivno in prosocialno, hkrati pa se tudi več prepirajo in tepejo. Na svojega prijatelja se jezijo v enaki meri, kot na nekoga, ki jim ni všeč, vendar pa znajo svojo jezo pri tem bolj nadzorovati (Papalia idr., 2003).

Zupančič in Justin (1991) navajata, da ima otrok z vsakim letom več stikov z osebami, ki so mu blizu po stopnji svojega socialnega in moralnega razvoja. »Ob koncu predšolskega obdobja se otrok zave, da v skupini deluje kot posameznik, ki je drugim podoben, vendar ga od njih ločijo nekatere lastnosti. Spoznava, da misli in čuti v podobnih položajih podobno in da posledice njegovih dejanj učinkujejo na druge podobno, kot učinkujejo posledice dejanj drugih na njega samega.« (Zupančič in Justin, 1991, str. 31)

Po mnenju Harrisove (2011, v Logar, 2011) je najpomembnejši dejavnik oblikovanja otrokove osebnost, njegovih prepričanj, vrednot in navad ravno vrstniška skupina, saj združuje tri področja: socializacijo, razvoj osebnosti in kulturno transmisijo.

3.3 Priljubljenost in prijateljstvo med vrstniki

»Strokovnjaki razlikujejo dva aspekta socialne kompetence, in sicer priljubljenost in prijateljstvo. Prijateljstvo se razlikuje od vrstniškega socialnega statusa po smeri in specifičnosti. Vrstniški status je enosmeren in meri nivo, na katerem vrstniška skupina simpatizira ali sprejema nekega otroka. Prijateljstvo pa je dvosmerni odnos, ki predpostavlja vzajemni izbor dveh točno določenih otrok. Iz tega sledi, da je mogoče, da otroka sprejmejo vrstniki, a da pri tem otrok ne razvije povratne sprejemljivosti, ki predstavlja prijateljstvo. Torej otrok je lahko priljubljen, a pri tem ne razvije prijateljstva. In obratno. Nek otrok je lahko nepriljubljen, a lahko vzdržuje eno ali več prijateljstev.« (Katz in McClellan, 1997, str. 15)

Za dolgoročni razvoj otroka so pomembnejša prijateljstva od priljubljenosti. Seveda pa oba vidika zahtevata pozornost staršev in vzgojiteljev. Nekdo je lahko priljubljen in zelo lahko vzpostavlja odnose z ljudmi, pa vendar nima razvite sposobnosti, da vzpostavi tesen in vzajemen odnos dajanja in prejemanja. Prijateljstvo je tisto, ki poveča mentalno (psihično) zdravje in kvaliteto življenja skozi celo življenje. Pomembno je, da se pri oceni socialnega razvoja zavedamo te razlike. Le na ta način bomo ugotovili otrokovo sposobnost za ustvarjanje bližnjih vzajemnih odnosov z vrstniki (Katz in McClellan, 1997).

3.4 Socialno učenje

»Socialno učenje temelji na predpostavki, da je mogoče zavestno delovati in doseči spremembe na ravni socialnega in čustvenega razvoja posameznika ter funkcioniranja skupine.« (Turnšek, 2004, str. 27) To pomeni, da moramo sistematično opazovati značilnost skupine, njeno dinamiko interakcij znotraj skupine, naravo konfliktov, način reševanja konfliktov, opazovanje odnosa do posameznikov, oblikovanje podskupin ... (Turnšek, 2004).

Zagotovo lahko rečemo, da je vrtec okolje, ki spodbudno vpliva na socialno učenje. Kurikulum (Bahovec idr., 1999) navaja, da so za ugodno socialno klimo v skupini ter vzpostavljanje ravnotežja med sodelovanjem in tekmovanjem pri socialnem učenju med otroki ter med otroki in vzgojiteljico pomembni: pogoste pozitivne interakcije (nasmeh, dotik, prijem, govorjenje v višini njegovih oči); odzivanje na otrokova vprašanja in prošnje; spodbujanje otrok k delitvi izkušenj, idej, počutja; pozorno in spoštljivo poslušanje; uporaba pozitivnih navodil, usmeritev (spodbujanje zaželenega vedenja, preusmerjanje otroka na bolj sprejemljive dejavnosti in vedenje, reševanje konfliktov na socialno sprejemljiv način, konsistentna in jasna navodila, kar pa ne vključuje kritike, kazni in ponižanja na splošno); spodbujanje ustrezne neodvisnosti (tu pa moramo upoštevati tudi otrokovo starost).

Prav tako v Kurikulu na področju dejavnosti družbe zasledimo cilje, ki se nanašajo na konkretno socialno učenje v vrtcu (Bahovec idr., 1999, str. 50):

- otrok spoznava, da si morajo vsi ljudje v družbi pomagati in sodelovati, da bi ta lahko delovala;
- otrok pridobiva konkretne izkušnje za sprejemanje drugačnosti (glede na spol, nacionalno in kulturno poreklo);
- otrok se postopoma seznanja s širšo družbo in kulturo;

- otrok spoznava značilnosti okolja, ki so pomembne za lokalno skupnost;
- otrok doživlja prijetne trenutke in veselje ob različnih obiskih in praznovanjih.

Zelo učinkovit metodični pristop, s katerim lahko vplivamo na potek socialnega učenja, so tudi socialne igre. Z gotovostjo lahko potrdim, da so te dobro sprejete pri otrocih, saj jih večkrat izvajam v vrtcu. Otroci se preko njih spoznavajo med seboj na zabaven način. Skozi igro se učijo iz lastne, neposredne izkušnje. Otrok skozi socialne igre uri socialne veščine, saj ima možnost doživeti strukturno izkušnjo v socialnem prostoru in konkretni socialni situaciji. Z igrami vplivamo na oba vidika socialne kompetence, in sicer na razvoj socialnih spretnosti in na otrokovo samovrednotenje. Poleg tega pa z njimi poskušamo izboljšati kakovost vrstniških odnosov, vplivati na dinamiko komunikacije in statusa otroka med vrstniki (Turnšek, 2004).

3.5 Socialna kompetenca

»Pojem (psiho)socialna kompetenca lahko razumemo kot določeno raven socialnega in čustvenega razvoja, ki se nanaša na tako imenovan človekov odnos (in vedenje) do drugih, kot do samega sebe.« (Turnšek, 2004, str. 28)

Marjanovič Umek in Zupančič (2013, str. 88) za socialno kompetentnost pravita, da »je v najširšem pomenu sposobnost vzpostavljanja in vzdrževanja ugodnih in vzajemnih odnosov z drugimi posamezniki v različnih situacijah«.

Ford (1985, v Turnšek, 2004) ugotavlja, da sta za opredeljevanje socialne kompetence bistvenega pomena dva vidika, in sicer vedenjski vidik in vidik samovrednotenja. Vedenjski vidik zajema proces in rezultat transakcij posameznika z njegovim okoljem, kar pomeni, da ima oseba razvito vrsto socialnih spretnosti, zna reševati konflikte, prevzemati različne vloge ... Vidik samovrednotenja pa zajema subjektivno oceno posameznika o tem, ali sebe doživlja kot osebo, ki je uspešna (zmožna doseči želene rezultate) ali ne.

Bosma in Hosman (1991, v Turnšek, 2004, str. 28) ugotavljata, »da je mogoče (psiho)socialno kompetenco izboljševati na kognitivni, afektivni in vedenjski ravni.«

Svetovna zdravstvena organizacija (1991, v Turnšek, 2004, str. 28) je sestavila dokaj širok seznam tako imenovanih življenjskih spretnosti, ki lahko služijo kot okvir načrtovanja programov za različne starostne stopnje in cilje.

Razvrščene so v naslednje pare:

- Sposobnost sprejemanja odločitev + sposobnost reševanja problemov

Pomembni sta zlasti pri konstruktivnem soočanju s problemi v medsebojnih odnosih. Otroci naj bi se naučili izbirati med različnimi možnostmi ravnanja v določeni situaciji (problemu) in predvideti posledice izbire različnih alternativ.

- Kreativno mišljenje + kritično mišljenje

Kreativno mišljenje je pomembno v procesu sprejemanja odločitev in tudi v procesu reševanja problemov. Presega raven konkretnih izkušenj in nam omogoča fleksibilno odzivanje v različnih situacijah. Kritično razmišljanje se kaže kot zmožnost objektivnega analiziranja informacij in izkušenj. Pomaga nam prepoznati tudi zunanje dejavnike, ki vplivajo na naša stališča in ravnanje.

- Uspešno komuniciranje + uspešno vključevanje v medosebne odnose

Uspešno komuniciranje vključuje zmožnost verbalnega in neverbalnega izražanja, ki ustreza določeni situaciji. Pomeni tudi, da smo zmožni izraziti svoje mišljenje, želje, potrebe in strahove in znamo poiskati pomoč, kadar jo potrebujemo. Uspešno vključevanje v medosebne odnose pomeni, da znamo prijateljske vezi ustvarjati in obdržati; socialna mreža posameznika je odločilnega pomena za njegovo socialno in duševno počutje. Zajema tudi vzdrževanje dobrih odnosov z družinskimi člani, ki so pomemben vir podpore posameznika.

- Zavedanje sebe + empatija

Zavedanje sebe vključuje poznavanje sebe, svojega značaja, svojih prednosti in pomanjkljivosti ... Omogoča nam tudi, da lažje prepoznamo, kdaj smo v stresu ali pod različnimi pritiski, kako se običajno odzivamo nanje. Je pogoj za uspešno komuniciranje, vključevanje v medosebne odnose in empatijo. Empatija pomeni sposobnost vživljanja v

situacijo drugega, kot jo doživlja on sam. To nam omogoča boljše razumevanje in sprejemanje drugih, posebno v situacijah, izrazitih etičnih in kulturnih razlik. Sposobnost vživljanja lahko pripomore tudi k izboljšanju pomoči in podpore ljudem, ki to potrebujejo, ter k povečanju tolerantnosti do tistih, ki jih družba nekoliko stigmatizira.

– Uravnavanje čustev + obvladovanje stresa

Uravnavanje čustev vključuje prepoznavanje lastnih čustev in čustev drugih, zavedanje o tem, kako čustva vplivajo na naše obnašanje, ter sposobnost ustreznega odzivanja na čustva. Obvladovanje stresa vključuje prepoznavanje izvorov in posledic stresa v našem življenju ter odzivanje na način, ki zmanjšuje stres.

Za razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc je zelo primeren konstruktivistični pristop. »Konstruktivisti poudarjajo, da znanja v gotovi obliki ne moreš drugemu »dati« niti od drugega »sprejeti«, ampak ga mora vsakdo z lastno miselno aktivnostjo ponovno graditi.« (Logar, 2011, str. 16) Teorijo učenja in pouka je na področju konstruktivizma oblikoval tudi Vigotski, in sicer je poudarjal socialno interakcijo. Bistvo njegovega pristopa je, da je otrok v dejavnosti in učenju aktiven in ne pasiven, kakor je še dostikrat opaziti v vrtcih (Logar, 2011).

4 VLOGA LUTKE V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

4.1 Moč lutke

Zgodovina lutke izvira iz ritualov in zajema tri nivoje stilizacije: vizualno, gibalno in zvočno. Na ta način je hitro razvidna in prepoznavna. Lutka zaživi, če ji posvetimo vso svojo pozornost. Energijo vanjo usmerimo s pogledom in skozi njo vzpostavimo komunikacijo, ki je manj »ogrožajoča«, saj ne gre za običajno komunikacijo »iz oči v oči«. Lutka tako postane animatorjev pomočnik, ščit. Animatorju dovoljuje, »da skozi njo izrazi svoje stališče, misel, pokaže svoje sposobnosti na vseh ravneh. Lutka si upa primerjati, tekmovati, vzpostavljati dialoge in se vključevati v skupinsko delo.« (Majaron in Korošec, 2006, str. 97)

Pri njej otrok najde zavetje, pomoč in tolažbo. Pomaga mu premostiti strah, veselje, žalost, jezo in vsa druga čustva, ki jih lahko izrazi. Pogosto je vez med verbalno in neverbalno komunikacijo. Lutka postane posrednik med otrokom in okoljem (Korošec, 2002).

Otrok lahko lutki zaupa marsikaj brez sramu in zadrege, saj si jo sam vzame za vzor ali avtoriteto. Posredna komunikacija z lutko pri otroku zmanjšuje stresne oblike neposredne komunikacije med odraslim in otrokom. Če se zmoti lutka v otrokovih rokah, je to zmota lutke in ne otroka. Otrokova komunikacija skozi lutko je tako igriva, prijetnejša, ohranja otrokovo dostojanstvo in utrjuje pozitivno samopodobo (Majaron, 2002).

Majaron in Korošec (2006) navajata, da pri lutki ni toliko pomembno, da je do potankosti narejena. Pomembno je, da jo naredi vsak otrok, saj ob tem uri različne veščine. Izkaže se v obvladovanju motorike, pokaže svojo kreativnost, skozi lutko vzpostavlja komunikacijo in večkrat na simboličen način razrešuje osebne probleme.

4.2 Otrokov razvoj ob igri z lutko

Lutka prispeva k rasti otrokove pozitivne samopodobe. Njen metaforični pomen prispeva k načinu simbolnega mišljenja, njena čarobna moč pa predstavlja motivacijo za osvajanje raznih spretnosti. Preko nje lahko otrok izraža čustva. Odkriva in razvija divergentno mišljenje, to pa vpliva na razvoj kreativnosti (Majaron in Korošec, 2006).

Majaron (2002) navaja, da ob tem, ko otrok animira lutko, hkrati poudarja tudi svoj jaz. Otrokov jaz je tako izpostavljen gledalcu, kljub temu, da otrok predstavlja »nekoga drugega«. Pri igri gre torej za posredno komunikacijo, ko vlogo prevzame lutka, animatorjev ego pa se mora podrediti oživljanju predmeta. Lutka prevzame simbolno-metaforično vlogo scenskega bitja in postane animatorjev »ščit«. Mlajši otroci prenašajo svoj »jaz« v lutko spontano, medtem ko je pri starejših samokontrola že tako prisotna, da se le stežka podredijo lutki, če nimajo dobrega vzora pri vzgojitelju, ki igra z lutko. Ker lutka gleda na svet z drugačnega zornega kota kot njen animator, mu pomaga preseči egoizem in samozadostnost.

Pri svojem delu večkrat posežem po lutki. Ima res magično moč, saj vedno znova otroke čisto očara. Opazila sem, da bolj tihi, zadržani otroci lažje in bolj pogumno komunicirajo preko lutke. Tudi Majaron (2000a) v svojem članku *Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov* navaja, da s časom sramežljivi otroci zberejo pogum in se skriti za lutko pokažejo občinstvu. Ko otrok animira lutko, se z njo igra, komunicira z drugimi, se neverbalna komunikacija spremeni v besedno. Najprej se ta nanaša na otrokove izkušnje iz vsakodnevnih situacij, postopoma pa otroci bogatijo besedišče, tvorijo stavke in si izmišljujejo nove dialoge. Lutka

tako otroke vodi k sodelovanju in skupinskemu delu, kar pa bistveno pripomore k socializaciji, saj mora biti posameznik aktiven, hkrati pa mora znati podrediti svoje ideje skupini za skupen cilj.

Mnoge teorije in praktični pokazatelji dokazujejo, da je izkušnja igre z lutko optimalen način krepljenja kreativnosti in domišljije predvsem zato, ker otroci med igro svobodno preizkušajo nove ideje, ki jih izražajo na svoj način, raziskujejo, preizkušajo in komunicirajo (Ivon, 2010).

Geršak in Korošec (2011) v svojem prispevku *Umetnost – prostor otrokovega doživljanja in izražanja* poudarjata pomembnost ustvarjalnega procesa na področju lutkovno-gledališkega in plesnega izražanja v vrtcu. Otrokovo izražanje je močno povezano s čutili, torej zaznavanjem. Z njimi otrok izgrajuje miselne predstave, ki pa jih navzven lahko izrazi v sto jezikih. Med drugimi jih prepoznamo tudi v lutkovni predstavi »v otrokovem načinu reševanja problemov in komuniciranju.« (Geršak in Korošec, 2011, str. 69) Ena od učinkovitih metod, s katero vzgojitelj spodbuja igro med otroki, je tudi socio-dramska igra. Ta poteka v manjših skupinah, vzgojitelj pa preko različnih načinov spodbuja igro. Eden od teh načinov je tudi, da vzgojitelj uvaja vaje, ki temeljijo na pretvarjanju, npr. delajo različne vaje z uporabo prstnih lutk. Skozi take igre otrokom približamo gledališče, kar pa je izredno pomembno za kasnejše ustvarjanje predstave, saj so otroci bolj sproščeni in ustvarjalni, hkrati pa so tudi njihovi medsebojni odnosi dobri.

Otroci ob tem, ko oblikujejo gledališko predstavo, prevzemajo raznovrstne vloge (avtor, scenarist, režiser, igralec lutke). Predstave temeljijo na opazovanju vzgojiteljice, ki igra z lutko, pogosti pa so tudi scenariji, zasnovani na otrokovih izkušnjah v vrtcu. Preko lutkovnih predstav, v katerih otrok nastopa, razvija socialna spoznanja s sposobnostmi regulacije čustev in različnih socialnih sposobnosti ter socialne kompetence (Ivon, 2010).

4.3 Oblikovanje socialnih veščin ob igri z lutko

N. Turnšek (2004) navaja, da socialne veščine omogočajo primerno socialno sporazumevanje, kar pa pomeni, da smo hkrati sposobni upoštevati lastne in sogovornikove potrebe, čustva ter spoštovati različnost.

Za oblikovanje socialnih veščin morajo dejavnosti temeljiti na skupinskem ustvarjanju v manjših skupinah. Za to je potrebna dobra interakcija v skupini, če skupina želi uspešno pripraviti prizor. Od otrok zahteva medsebojno usklajevanje mnenj in kar nekaj dogovarjanja. »Potrebno je spoštovati drug drugega, se poslušati, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva in reakcije partnerjev v skupini.« (Korošec, 2007, str. 8)

»Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvija solidarnost, medsebojna pomoč in toleriranje razlikosti. Socialne razlike in stigmatiziranja so pozabljene s ciljem deliti ideje in improvizirati prizore.« (Korošec, 2007)

Ko sem sama opazovala otroke pri igri z lutkami, sem opazila, da je bila med njimi prisotna medsebojna pomoč. Bolj samozavestni otroci so spodbujali bolj tihe, zadržane otroke k animaciji lutke. Otroci so se v igri sprostili in živeli v dano vlogo. Skozi celoten proces pa je to močno pripomoglo k pozitivni samopodobi posameznika.

H. Korošec (2007) navaja, da je ob takem delu učenje socialnih veščin olajšano, saj otroci uživajo, se sprostijo in so pripravljeni na dialog. »Otrokom je omogočeno izkustveno učenje pozitivnih medsebojnih odnosov in nenasilnega reševanja konfliktov namesto moraliziranja za mizo.«

»Otroci se morajo naučiti poslušati, poskušati razumeti, argumentirati svoje mišljenje, vzporejati svoje ideje z drugimi, razvijati kritično mišljenje, sprejemati odločitve in sprejeti končno odločitev skupine – čeprav je to lahko frustrirajoče, še posebej če je izbrana ideja nekoga drugega.« Debouny (2002, v Korošec, 2007, str. 72)

4.4 Projektno delo z lutko

D. Gobec (2000) v svojem članku *Iz take smo snovi kot sanje ...* opisuje projektno delo z lutko, ki je razširjeno med vzgojiteljicami milanskih vrtcev. V ospredje postavlja otroka. V skupini se nekega dne pojavi lutka, ta pa ima poseben problem, ki ga želi razrešiti. Za pomoč zaprosi otroke, ki ji z veseljem priskočijo na pomoč. Avtorica opisuje, da npr. otroci nekega dne v skupini na podlagi nenavadnih sledi odkrijejo vesoljčka. Med potekom projekta se

spoprijateljijo z njim in mu pomagajo pri njegovih problemih, kot na primer, da se mu je pokvarila vesoljska ladja, rad bi raziskal kakšno je življenje na zemlji ipd.

Otroku na takšen način omogočimo aktivno opazovanje, reševanje problemov in učenje z odkrivanjem. Pred problem ga postavimo na indirektnen način, preko lutke. Da razrešijo lutkin problem, morajo raziskati okolje. »Lik in njegova zgodba čustveno, doživljajsko in miselno motivirajo otroka za aktivnosti in učenje.« (Gobec, 2000, str. 38)

Avtorica navaja, da bolj ko je zgodba odmaknjena od tematike spoznavanja okolja ter vzgojnih ciljev, globlje in učinkovitejše je otrokovo učenje. Otroci so dejavni in se učijo iz notranje motivacije – na eni strani zaradi napetosti zgodbe in detektivske radovednosti, na drugi strani pa zaradi prebujene globoke motiviranosti po sožitju z drugimi, iz potrebe imeti rad in biti ljubljen. Pomembno vlogo v projektu ima igra (gremo se »kot da bi bilo«). Torej se resničnost in domišljijски svet prepletata. V projektu razvijamo otroka kot bitje možnosti in prihodnosti – kot kreatorja in inovatorja. Otrok naj bi v projektne delu z lutko spoznal, razvil in izrazil vse svoje potenciale in celotno osebnost (Gobec, 2000).

Lutka omogoča vzgojitelju, da vsaj za kratek čas prenese »vodenje« na lutko in igra vlogo drugega v razredu. Tako lažje začuti odkritosrčno otroško spontanost, saj se otroci odprejo lutki brez zavor (Majaron, 2002).

A. Porenta (2003, str. 185) je skozi študijo primera – *Projekt Kajevo potovanje po Sloveniji*, ki se je izvajal po različnih šolah (v prvem in drugem razredu) v Sloveniji, prišla do naslednjih ugotovitev, prednosti, ki jih ponuja projektno delo z lutko:

- lutka krepi pozitivne odnose v skupini in izražanje čustev;
- razvija empatijo in tolerantnost;
- omogoča lažjo komunikacijo med učiteljem in učenci, pogosto se pojavlja tudi kot pomočnik pri uravnavanju pozitivne klime (boječe otroke spodbudi, »preveč« živahne pa umirja;
- spodbuja igranje z možnostmi in verjetnostmi (»kot da bi bilo«, »če bi bilo«, »kaj bi bilo, če«) in s tem vpliva na razvoj divergentnih sposobnosti;
- dopušča sprejemanje igre kot legitimne dejavnosti (z učiteljevo aktivno vlogo v igri) pri ustvarjanju novega znanja;
- omogoča razvijanje idej in spodbuja ustvarjalnost na vseh področjih;

- spodbuja skupinsko delo: skupno načrtovanje ter izdelavo skupin in individualnih pripomočkov, rešitev, ki bodo liku pomagali, da bo opravil svojo nalogo;
- zveča motivacijo za delo: otroci v vlogi »učitelja« mnogo temeljiteje, natančneje, z več volje usvajajo znanje, kot bi ga brez lutke;
- ob spoznavanju novega znanja razmišljajo tudi o postopkih, ki so jih privedli do novega znanja in rešitev, saj jih morajo potem prenesti lutki – ne le da lutka razvija konvergentno in divergentno mišljenje, pomaga tudi pri usvajanju metodologije znanosti;
- ker je vsak otrok pomemben »učitelj« lutke, ob tem razvija tudi pozitivno samopodobo in samozavest;
- sprošča napetost ob visokih pričakovanjih: lutka se velikokrat zmoti, neprenehoma ima težave, otroci jih ji pomagajo odpraviti – tudi njihove napake in težave so ob njej videti manjše in lažje premostljive.

5 SOCIOMETRIČNA TEHNIKA

S sociometrično tehniko ugotavljamo položaj posameznika v skupini ter odnose med posamezniki. Učitelju, vzgojitelju in/ali psihologu omogoča, da na čim bolj natančen in časovno ekonomičen način ugotavlja odnose in položaj posameznika v skupini. Tako dobimo vpogled v socialno strukturo skupine, hkrati pa na podlagi rezultatov dobimo celosten vtis o socialnih odnosih med učenci.

Pekljaj in Pečjak (2015, str. 247) navajata, da z njo ugotavljamo:

- sociometrični položaj oz. socialno sprejetost posameznika v skupini (posameznik je lahko bolj ali manj priljubljen);
- povezanost med posameznimi člani skupine (kdo koga izbira, kako se otroci povezujejo med seboj);
- stopnjo povezanosti (kohezivnosti) celotne skupine.

5.1 Sociometrični status – terminologija

Sociometrični status je eden najpomembnejših pokazateljev posameznikovega položaja v skupini. Imamo dva pristopa, ki različno opredeljujeta sociometrični status. Prvi pristop kaže,

kako skupina čustveno sprejema posameznika oz. kako je posameznik prilagojen skupini, drugi pristop pa sociometrični status opredeljuje kot »ugled, prestiž ali spoštovanje s strani drugih članov skupine, ki je povezano z določenim položajem ali vlogo posameznika v skupini.« (Peklaj in Pečjak, 2015, str. 251)

Sociometrični kriterij zajema vprašanja, ki jih postavimo otrokom v sociometrični preizkušnji. Kriterij mora vsebovati temeljne dejavnosti skupine, pomembno pa je tudi, da ga/jih razumejo vsi otroci. Poznamo različne vrste kriterijev (realni – hipotetični, splošni – specifični, pozitivni – negativni). Kombinirana uporaba pozitivnega in negativnega kriterija nam omogoča klasifikacijo otrok v sociometrične skupine po dveh dimenzijah. To sta:

- socialna preferenčnost, ki je mera socialne všečnosti in kaže, ali je posameznik v skupini priljubljen ali ne;
- socialni vpliv, ki je mera socialne opaznosti oz. relativna stopnja, do katere so otroci opaženi s strani njihovih vrstnikov.

Osnovi za socialno sprejetost sta tako socialna preferenčnost (všečnost) in socialni vpliv (opaznost). Peklaj in Pečjak (2015, str. 252) otroke na podlagi njune kombinacije delita na pet sociometričnih skupin:

1. Priljubljeni otroci imajo veliko pozitivnih in malo ali nič negativnih izbir. Zanje je značilna visoka socialna preferenčnost.
2. Zavrtnjeni otroci z veliko negativnimi in malo ali nič pozitivnimi izbirami. Zanje je značilna nizka socialna preferenčnost.
3. Prezrti otroci, ki dobijo malo ali nič izbir in imajo nizek socialni vpliv.
4. Kontroverzni otroci z veliko pozitivnimi in negativnimi izbirami in visokim socialnim vplivom.
5. Povprečni otroci s povprečnim številom pozitivnih in negativnih izbir.

5.2 Postopek sociometričnega testiranja

Med raziskovalci sta za preučevanje vrstniških odnosov razširjeni predvsem dve metodi: neposredno opazovanje otrokovega socialnega obnašanja ter sociometrična preizkušnja. Pri sociometrični preizkušnji se najpogosteje uporabljajo tri oblike (Zupančič, Gril in Kavčič, 2001):

- poimenovanje vrstnikov (otrok poimenuje določeno število najljubših vrstnikov);

- ocenjevanje vrstnikov (otrok vsakega posameznika oceni na večstopenjski lestvici določene dimenzije, npr. najljubši – najmanj ljub);
- primerjanje vrstnikov (otrok izbere najljubšega vrstnika v paru ob predstavitvi vseh možnih kombinacij parov).

II EMPIRIČNI DEL

6 OPREDELITEV PROBLEMA

Otroci so v vrtcu stalno v interakciji z enim ali več otroki in/ali odraslimi. So dobri opazovalci in seveda tudi kritiki, zaradi česar pa včasih prihaja do različnih pogledov, mnenj, odzivov in posledično do konfliktnih situacij. Spoznavajo, da smo si ljudje med seboj različni tako po videzu kot tudi po vedenju, značaju, interesih ...

Kot strokovna delavka opažam, da so se v skupini med otroki, starimi 5–6 let, formirale manjše skupine, ki se družijo med seboj, med posameznimi skupinami pa je le malo prehajanja. Z vzgojiteljico tudi že dalj časa opažava, da je v skupini posameznik, ki je izključen od ostalih otrok, saj ga ti zaradi njegove »drugačnosti« stalno zavračajo. Prihaja tudi do različnih konfliktnih situacij med otroki, zaradi katerih je včasih ozračje v skupini napeto.

Ob razmišljanju, kako bi problemske situacije izboljšala, se mi je porodila ideja, da bi lahko bila lutka tista, ki bi vzpostavila stik z otroki in jih s svojo prisotnostjo v skupini zbližala. Menim, da ima lutka posebno čarobnost in moč, s katero pritegne otroke, da ji sledijo.

Lutki uspe urejati nesporazume, njej otrok zaupa svoje težave, skozi njo vzpostavlja simbolično komunikacijo z okoljem, omogoča čustveno reakcijo, ki je pogosto neodvisna od besed (neverbalno komunikacijo) (Majaron in Korošec, 2006).

Raziskovalni problem je vezan na vlogo lutke v socialnih interakcijah med otroki. Ugotoviti želim, ali lahko lutka in dramske dejavnosti pripomorejo k izboljšanju socialnih odnosov med otroki v skupini. Zanimalo pa me bo tudi, ali lutke pripomorejo k spoštovanju drugačnosti in različnosti med ljudmi.

6.1 Cilji raziskovanja

Z lutkovno in dramsko igro želim:

- predstaviti gledališko vzgojo kot možnost učenja strpnosti;
- ugotoviti, kako uprizarjanje z lutko in dramska igra pomagata otrokom razumeti in spoštovati drugačnost in različnost med ljudmi;

- raziskati, kako se lahko izključeni posameznik vključi v skupino s pomočjo lutkovnih dejavnosti;
- raziskati vlogo lutkovnih dejavnosti v socialnih interakcijah v skupini.

6.2 Raziskovalna vprašanja

- Kako se bo izključeni posameznik ob uporabi lutke vključil v skupino?
- Kako bo uporaba lutke vplivala na interakcijo otrok med že formiranimi skupinami?
- Ali bodo lutkovne dejavnosti pripomogle k boljšim odnosom in povezanosti otrok v skupini?
- Kako in na kakšen način uprizarjanje z lutko pomaga in pripomore razumeti drugačnost in različnost med ljudmi?

6.3 Pedagoški pristop

Projektno delo z lutko sem izvedla po pedagoškem modelu Milanskih vrtcev, pri katerem je bistvo, da morajo otroci rešiti problem lutke tako, da raziščejo okolje.

Poleg navedenega sem projekt zastavila v povezavi z metodičnim pristopom, ki ga G. Maxim (1989, v Turnšek, 2004) imenuje proces reševanja problemov odprtega tipa (ang. *problem-solving process*). Raziskovanje predstavlja model, ki vključuje naslednje korake: opredelitev problema, iskanje alternativne rešitve (predlogi, ideje, pobude ...), preizkušanje, ocena in izbira posameznih rešitev, ocena dela (Turnšek, 2004).

Namen projekta je bil priti do rešitev problema lutke – škrata Berina s pomočjo otrok oz. njihovih idej, predlogov in pri tem uporabljati njihove kreativne potenciale. Otroci so bili tako ves čas aktivni soustvarjalci projekta (Turnšek, 2004).

6.4 Opis vzorca

Raziskavo sem izvedla v Vrtcu Zala, Enoti Dobrava. Oddelek je homogen, otroci so stari 5–6 let. V skupini je 24 otrok, od tega 11 dečkov in 13 deklic.

6.5 Raziskovalna metoda

Projekt je trajal 8 tednov s sistematičnim in načrtnim opazovanjem otrok pri lutkovni, gledališki dejavnosti in pri socialnih igrah. Podatke sem zbirala s sprotnim beleženjem odzivov otrok, s fotografiranjem in snemanjem, na osnovi katerih sem kasneje opravila analize.

6.6 Postopek obdelave podatkov

Zbrane podatke sem obdelala z deskriptivno analizo.

7 PROJEKT POMAGAJMO ŠKRATU BERINU

7.1 Kdo je Berin?

Berin je prav poseben škrat, ki prihaja iz nam čisto nepoznane dežele Škratolandije. Po značaju je nekoliko »muhast«. V dani situaciji hitro spremeni svoje razpoloženje. V svoji deželi je ostal brez prijateljev, zato se je odločil, da odide v svet, v katerem bo poskušal najti odgovore na vprašanje, kako se razlikuje od ostalih škratov, da ga stalno zavračajo. Njegov cilj je tudi spoznati, kako se mora obnašati, da bo znal vzpostavljati in ohranjati stik s prijatelji.

Slika 1: Škrat Berin

7.2 Vključitev škrata Berina v skupino

Potek:

Berin nas je več dni zapored opazoval skozi okno. Želel si je družbe. Nekega ponedeljkovega jutra je zbral pogum in se pritihtapil v igralnico Mehurčkov, saj je opazil, da je okno na široko odprto in da v igralnici ni nikogar. Odločil se je, da se bo skril v frizerski kotiček in nas od tam skrivaj opazoval.

Z otroki smo se vrnili s sprehoda. Kot vedno so se otroci najprej uredili v garderobi in umivalnici, nato pa so odšli v igralnico. Deček, ki je z vzgojiteljico prvi prišel v igralnico, je na tleh opazil nenavadne odtise – packe. Postopno smo se mu pridružili tudi ostali. Skupaj smo ugotavljali, čigave so in kam vodijo. Z nadaljnjim raziskovanjem smo dognali, da se v kotičku skriva škrat. Najprej sem do škratka odšla sama in z njim navezala stik. Na začetku je bil čisto prestrašen. Skril se je k meni v naročje. Naredili smo krog in se med seboj predstavili. Otroci so imeli zanj različna vprašanja, preko katerih smo izvedeli marsikaj zanimivega o njem in njegovi deželi.

Analiza:

Ko so otroci opazili nenavadne packe po tleh, so takoj pričeli raziskovati, kaj bi to lahko bilo. Prelevili so se v prave nadobudne raziskovalce in kaj hitro ugotovili, da se v frizerskem kotičku skriva škrat. Najprej so sklepali, da gre za škrate Kuzmo. Smejali so se in se med seboj spogledovali. Ko sem škrate vzela v naročje, so pozorno opazovali vsak njegov gib in čakali, kaj sledi. Ker je bil škrat na začetku še nekoliko zadržan in sramežljiv, so ga spodbujali, da se jim predstavi. Ko je zbral pogum, nam je povedal svoje ime, od kod prihaja, potem pa so otroci zanj imeli toliko vprašanj, da so drug drugega preglasili. Dogovorili smo se, da se bomo najprej vsi med seboj predstavili, nato pa ga bomo z dvigom roke lahko še kaj vprašali.

Slika 2: Otroci se predstavijo škrtu Berinu

Ko so se otroci predstavljali Berinu, so prišli do njega, ga pogledali v oči in mu s stiskom roke povedali svoje ime. Sledila so vprašanja. Otroke je zanimalo, zakaj je ostal brez prijateljev. Berin na zastavljeno vprašanje ni znal odgovoriti, povedal pa jim je, da se tudi on sprašuje, kaj je vzrok, da je ostal brez njih. Otroci so mu takoj ponudili pomoč. Povedali so mu, da so lahko oni njegovi prijatelji ter da lahko ostane v naši skupini. Ena deklica je zanimalo, ali so ga škrate spodili iz Škratolandije ali se je sam odločil, da odide. Berin ji je razložil, da se je sam odločil, da zapusti deželo, saj bi rad ugotovil, po čem se tako razlikuje, da nihče ne želi biti njegov prijatelj. Ena deklica mu je takoj obljubila, da mu bomo pomagali poiskati

odgovor, tako da bo ob vrnitvi domov imel prijatelje. Berina je nato zanimalo, če so vsi v skupini med seboj prijatelji in otroci so v en glas rekli pritrdili. Nad informacijo je bil navdušen. Ena izmed deklic mu je nato pojasnila, da se včasih tudi skregajo med seboj, vendar so še vseeno prijatelji.

Slika 3: Berin, povej nam

Berina so otroci že prvi dan sprejeli medse in ga obravnavali kot enakopravnega člana skupine. Razmišljali so, kako bi se med nami počutil čim bolj sprejetega in moram priznati, da so me zelo presenetili s svojimi predlogi. Z njim so se dogovorili, da bo vsak dan pri počitku počival pri enem izmed otrok, ki si ga bo sam izbral, se z nami igral in se nam pridružil pri sprehodih. Ena izmed deklic je tudi predlagala, da bi Berin odhajal z menoj domov, da ne bi bil ponoči sam v vrtcu. S predlogom se je strinjal Berin in kar nekaj otrok. Tako je vsak dan prihajal in odhajal z menoj v vrtec.

7.3 Spoznavanje Berina

V prvem tednu smo predvsem spoznavali drug drugega. Berin se nam je pridružil vsako jutro v jutranjem krogu, kjer so mu otroci postavljali različna vprašanja o deželi Škratolandiji, njegovi družini in življenju v njegovi deželi. Tako so spoznali, da škratje podnevi spijo, ponoči pa so budni, kar pa je pomenilo, da je Berin včasih kakšno dejavnost tudi prespal. Skoraj vedno, ko sva morala v vrtec zelo zgodaj, je zaspal v moji vreči, ki je vedno prihajala

in odhajala z menoj domov. Ko sva prišla v vrtec, so otroci vedno takoj vprašali, kje je Berin, sčasoma pa so se tudi že navadili, da spi v moji vreči. Vsako jutro so nestrpno čakali, da smo pozajtrkovali in naredili jutranji krog, saj smo ga potem zbudili, da se nam je pridružil pri dejavnostih.

V začetku projekta so se med nekaterimi otroki pojavili dvomi o tem, ali je Berin sploh pravi škrat. Zaradi različnih mnenj so med njimi nastajali konflikti. Otroci, ki so trdili, da ni pravi škrat, so svoje stališče zagovarjali s tem, da vedno, ko je pri meni, govori tako kot jaz. Berin je bil priča pogovoru. Razjezil se je nad slišanim in jim povedal, da bo odšel iz skupine Mehurčkov, ker tako ali tako nihče ne želi biti njegov prijatelj. Začeli so se mu opravičevati. Rekli so mu, da niso resno mislili, saj so se zbal, da bi nas zares zapustil. Od nastale situacije dalje si nihče več ni upal dvomiti o njegovi »resničnosti«, ko je bil Berin prisoten. Pri nastali situaciji gre predvsem za princip otrokove igre. Vsi se dobro zavedamo, da smo mi tisti, ki lutki posodimo glas in jo animiramo. Na ta način lutka lahko oživi. Tako je tudi v otrokovi igri. Prav je, da jim dopustimo te dvome. Kljub temu pa otroci verjamejo v življenje lutke za čas, ko je ta animirana oziroma oživljena.

7.4 Zbiranje idej, predlogov, kako bi Berinu pomagali

Potek:

V petek smo se z otroki zbrali v jutranjem krogu. Ker je Berin še spal, sem izkoristila priložnost in otrokom povedala, da mi je večkrat potožil, da pogreša škrate in svojo družino. Prosila sem jih, naj razmislijo, kako bi mu lahko pomagali, da bi ob vrnitvi v svojo deželo našel prijatelje. Dogovorili smo se, da bodo o tem razmislili in mi čez čas povedali predloge, da jih bom zapisala na list. Sledila je prosta igra otrok.

V ponedeljek smo se najprej pozdravili s socialno igro z naslovom Ime z gibom, nato pa je sledil pogovor otrok o vtisih, kako so preživeli konec tedna. Zadnji je na vrsto prišel Berin. Bil je zelo žalosten in le stežka nam je kaj povedal. Sledil je pogovor, zakaj je žalosten, hkrati pa so na plan prišle tudi različne ideje otrok, kako bi mu lahko pomagali.

Slika 4: Zbiranje predlogov, kako bi Berinu lahko pomagali

Analiza:

V petek smo zbrali kar nekaj predlogov, o katerih pa se zaradi časovne stiske nismo uspeli pogovoriti. Ko smo se v ponedeljek pogovarjali o vtisih čez vikend, so otroci opazili, da je Berin žalosten. Vedeli so, da je nekaj narobe. Ena deklica ga je vprašala, če pogreša Škratolandijo. Odgovoril ji je zelo negotovo, rekel je: »Mogoče.« Na to mu je ena deklica odgovorila: »Daj nam po resnici povej, kaj je narobe, saj ti le tako lahko pomagamo.« Sledil je pogovor, kako bi mu lahko pomagali.

Predlogi otrok, kako bi Berinu lahko pomagali, da bi ob vrnitvi v svojo deželo imel prijatelje:

»Lahko bi šli z njim v Škratolandijo.«

»Kaj pa, če bi Berin na list napisal, kaj mu ni všeč pri škrtih, pa bi jim list potem pokazal?«

»Lahko bi se mi oblekli v škrate pa bi šli v Škratolandijo.«

»Iz Škratolandije bi morali izgnati zlobne škrate, ki mu nagajajo.«

»Kaj pa, če se Berin en teden ne bi pokazal škratom, pa bi ga potem oni zelo pogrešali? Potem bi mogoče spet bili njegovi prijatelji.«

»Lahko mu naredimo še eno Škratolandijo v naši skupini, da mu ne bo dolgčas.«

»Da bi se pogovarjal z Berinom, da bi brali knjige in se skupaj družili.«

» Lahko bi pa pismo poslali škratom.«

»Da gremo tja pa se igramo tam, da bi škrti videli, kako se mi igramo.«

»Kaj pa, če bi pismo napisali in bi ga Berin nesel v Škratolandijo? Vprašajmo jih, zakaj ga ne marajo.«

»Mogoče pa Berin kaj takega dela, da ga ne marajo. Lahko bi mi škratom kej lepega narisali, potem bi pa Berin škrate vprašal, kaj dela narobe.«

»Mogoče Berin heca škrate, pa jim to ni všeč. Kaj, če bi ga vprašali? No, sam se lahko spomni.«

»Lahko bi naredili nevidni avto, šli v Škratolandijo in opazovali škrate, kako se igrajo.«

»Lahko bi pa škrate poklicali, naj pridejo sem, pa bi se Berinu opravičili.«

»Lahko ga naučimo pravila Mehurčkov, da bo potem še škrate naučil.«

»Da ga vprašamo, kaj počnejo v Škratolandiji, pa bi potem isto počeli.«

»Lahko bi na list narisali naša pravila Mehurčkov, jih nesli v Škratolandijo in bi se škrti naučili, kako se morajo obnašati do Berina.«

»Da bi se igral z Berinom.«

»Da bi šel Berin nazaj v Škratolandijo in jim povedal, da jih ima rad.«

»Da bi šli mi z njim v Škratolandijo.«

»Lahko se igramo. Igrico Gnilo jajce bi se lahko šli.«

Otroci so bili pri zbiranju predlogov in idej zelo domiselni. Aktivno so spremljali pogovor in se med seboj dopolnjevali. Zelo zanimivo se mi je zdelo, kako so se skoraj vsi postavili na Berinovo stran in bili mnjenja, da so škrti tisti, ki delajo nekaj narobe. Le dve deklici sta razmišljali, da je mogoče Berin tisti, ki počne kaj takega, s čimer ujezi škrate, da ga ne marajo v svoji družbi. Berina so vprašali, če se mogoče spomni, kako je kdaj ujezil škrate, a jim ni želel povedati. Nekateri otroci so ga spodbujali, naj jim pove, nato pa je ena deklica dejala: »Če ne želi povedati, mu ni treba, bomo že kako ugotovili.« Pogovor o tem se je med otroki zaključil. Moram priznati, da so bili do njega zelo uvidevni. Pri opisani situaciji gre predvsem za socialno učenje, ki se nanaša na razvoj empatije. Otroci so se znašli v konkretni situaciji, s konkretno nalogo – najti rešitev, kako bi škrtu še lahko pomagali. Učili so se iz lastne izkušnje. Vživeli so se v Berinovo situacijo in jo doživljali tako, kot jo doživlja on sam. To je pripomoglo k izboljšanju pomoči škrtu, ki jo je v dani situaciji vsekakor potreboval, hkrati pa se je med otroki povečala tudi tolerantnost do Berina, saj so se postavili v njegov položaj z vidika, da je v svojem okolju na nek način stigmatiziran.

7.5 Pisanje pisma v deželo Škratolandijo

Potek:

V jutranjem krogu smo izglasovali, da bomo škratom poslali pismo. Najprej smo se pogovarjali, kaj bi v pismo napisali, hkrati pa smo prišli tudi do problema, kako bi jim pismo dostavili. Berin nam je zaupal, da nam pri dostavi pisma lahko pomaga, saj ve, kje je skrivni vhod v Škratolandijo, vendar le pod pogojem, da bo to ostala naša skrivnost. Povedal nam je, da bi škrate pošteno razjezil, če bi ugotovili, da je tako zaupno informacijo komu izdal. Otroci so mu obljubili, da bo to ostala naša skrivnost. Napisali smo pismo in se spodaj vsi podpisali. Zraven smo priložili tudi pesem z naslovom *Si jaz gradim prijateljstvo*, ki so jo predlagali otroci. Zapeli smo pesem, nato pa pošiljko predali Berinu in mu sledili do skrivnega vhoda v Škratolandijo, ki je bil zunaj, za vrtcem, pod lesenim mostičkom.

Analiza:

Otroci so aktivno sodelovali pri idejah, kaj bi v pismo napisali, in se med seboj dopolnjevali. Skupaj smo ga takole oblikovali (pismo otrok):

Dragi škrat!

Smo otroci iz vrtca Dobrava, skupina Mehurčki, igralnica 4. Smo Berinovi prijatelji. Berin hoče, da bi imel prijatelje v Škratolandiji. Povedal nam je, da se v Škratolandiji ni dobro počutil zato, ker ni imel prijateljev. Berin nam je povedal, da škrati pravite, da je on čuden in da ga zato ne marate. Zanima nas, zakaj nočete biti njegovi prijatelji. Prosimo, odpišite nazaj, da bomo vedeli, kako pomagati Berinu, da bo v Škratolandiji imel prijatelje. Ker smo v skupini Mehurčki med seboj prijatelji, vam prilagamo pesem z naslovom Si jaz gradim prijateljstvo. Kot vidite, pesem govori o prijateljstvu in bi vam lahko pomagala razumeti, kako biti prijatelj z vsemi škrti.

Otroci iz skupine Mehurčki ter Mateja in Polona

Slika 5: Pisanje pisma

Ko smo napisali pismo, smo se na predlog otrok tudi vsi podpisali. Pismo so nato izročili Berinu in ga prosili, naj jim pove, kje se skriva skrivni vhod v Škratolandijo.

Slika 6: Podpisovanje pisma

Slika 7: Še zadnji podpisi otrok

Berin ni želel odgovoriti na zastavljeno vprašanje. Bil je zelo skrivnosten. Povedal jim je le, da se skrivni vhod skriva nekje zunaj. Hitro so oddrveli v garderobo, si obuli čevlje in se postavili v kolono. Nato nas je vodil do skrivnega vhoda. Med hojo so nekateri otroci ugibali, kje bi ta vhod lahko bil. Nekateri so bili mnenja, da se skriva v gozdu, pod kakšno drevesno korenino ali pa skalami, nekateri so sklepali, da je mogoče kje na vrtčevskem igrišču kakšna luknja, ki vodi pod zemljo, spet drugi pa so predvidevali, da je v gozdu kakšna jama, skozi katero so skratje skopali rov v njihovo deželo. Domišljije in radovednosti ni manjkalo. Berin nas je peljal čez travnik do potoka, čez katerega je vodil lesen mostiček.

Slika 8: »Berin, povej nam, kje se skriva skrivni vhod v Škratolandijo!«

Ko smo prečkali mostiček, je otroke prosil, naj zraven potočka naredijo polkrog. Otroci so njegovo željo takoj upoštevali in nestrpno čakali, kaj bo sledilo. Še enkrat jih je prosil za molčečnost, ki so mu jo takoj zaprisegli, nato pa jim je povedal, da se skrivni vhod v Škratolandijo skriva pod lesenim mostičkom. Otroci so bili nad informacijo čisto navdušeni. Eden izmed dečkov mu je dejal, naj nese pismo kar do vhoda, da ga bodo škrati čim prej vzeli. Nekateri so se spraševali, ali bodo škratje sploh našli pismo, glede na to, da ne poznajo našega sveta. Kljub negotovosti je Berin nesel pismo pod mostiček. Otroci so mu predlagali, naj na pismo položi tudi kakšen kamen, da ga veter ne bo odnesel. Njihov predlog je upošteval. Vsi veseli in zadovoljni smo nato odšli v vrtec na kosilo. Popoldne je bilo med otroki še veliko govora o škratih, pismu in deželi Škratolandiji.

Slika 9: »Dostavili smo pismo pred skrivni vhod.«

7.6 Škrati nam odgovorijo na poslano pismo

Potek:

Po treh dneh napetega čakanja nas je pred vhodom v Škratolandijo čakalo pismo. Otroci so naredili polkrog. Berin pa je vzel pismo in ga odprl. Ker še ne zna brati, sem pismo prebrala jaz. Sledil je pogovor o prebranem pismu.

Pismo škratov:

APALA!

No, pa smo končno izvedeli, kje si, čeprav te kaj dosti ne pogrešamo. Škratovščina je ugotovila, da se nihče od škratov ne obnaša tako kot ti, čudno namreč. Poleg tega pa si še kršil pravila škratovščine, saj smo ugotovili, da si svoje kape pustil doma. Iz pisma smo razbrali, da si našel nove prijatelje. Nas prav zanima, kako si jih ugnal, da so te sprejeli medse. Verjetno sploh nisi pravi škrat, mogoče si polčlovek ali pa kakšno drugo čudo. Kdo bi vedel. Pravi škrati nosimo samo eno kapo, nismo kakor ti, kapobarvno čudo. Kar z njimi se zabavaj, nas tako ali tako samo jeziš. Pesem, ki ste jo priložili, pa je več kot odlična, so rekli škrati z vijoličnimi kapami, saj so rajali in se zabavali še celo dopoldne, medtem ko so ostali

škrati že proti jutru legli k počitku. So se pa škrati z zelenimi kapami prav pošteno razjezili, ko so slišali pesem, tako da so se zaprli v hiše. To je od nas vse.

KAPUL

Škratovščina s Fidom na čelu.

Slika 10: »Končno so nam tudi škrati poslali pismo«

Analiza:

Ko je Berin šel pogledat za pismo, so se otroci spogledovali med seboj. Stiskali so dlani in močno upali, da nas tokrat čaka pismo. Povedal jim je, da nekaj vidi. Nekateri so od veselja kar skakali in vriskali. Bili so zelo radovedni, kaj so nam škrati napisali. Rekli so mu, naj hitro odpre pismo, da bomo videli, kaj piše. Pismo sem nato prebrala.

Otroci so bili po prebranem pismu kar malo šokirani. Bili so potrti in razočarani. Niso pričakovali takega odgovora škratov. Bili so vpeti v socialno učenje.

Po prebranem pismu so sledili komentarji otrok:

»Škratom lahko napišemo, da ni lepo, da ga ne sprejmejo medse.«

»Lahko jim napišemo, kako bi se oni počutili, če bi jih izgnali.«

»Vsi smo med sabo drugačni in to sploh ni važno.«

»Mi se klub temu igramo med seboj.«

»Ja, ne pa tako kot škrti, ker se nočejo igrati.«

Ena izmed deklic je nato predlagala, da bi škratom napisali pismo, kako se počuti Berin. Druga deklica je podala svoje mnenje o njenem predlogu:

»Škrate bi morali izgnati iz Škratolandije, da bi videli, kako se Berin počuti.«

Druga pa ji je pojasnila: *»Tako bi bil Berin v Škratolandiji spet sam, brez prijateljev.«*

Eden izmed dečkov je nato odšel do Berina in ga začel tolažiti, da bo še vse v redu in da mu bomo že kako pomagali. Stisnil ga je k sebi. Zraven so prišli tudi ostali otroci. Čez dan je bilo zopet kar nekaj pogovorov med otroki o tem, kako so bili škrti neprijazni. Razmišljali so, kako bi mu lahko pomagali. Ena deklica je Berinu predlagala, da se opraviči škratom. Ko jo je vprašal, zakaj bi sem moral opravičiti, mu je odgovorila: *»Le tako boste spet prijatelji.«*

Med otroki je prišlo do različnih mnenj o predlogu deklice.

»Škrati se morajo opravičiti Berinu, ker so se oni grdo obnašali do njega.«

»Berin, morajo se oni tebi opravičiti, ker so oni tebi veliko več škode naredil kot ti njim.«

Eden izmed dečkov je potem predlagal Berinu: *»Se pa preseli v drugo Škratolandjo, če te ne marajo.«*

Povedal jim je, da ne pozna nobene druge Škratolandije. Ena deklica je nato predlagala, da bi mu jo lahko mi izdelali.

Eden izmed dečkov je tudi predlagal, da bi se tisti škrti, ki so njegovi prijatelji, preselili z njim v novo Škratolandijo, tako da ne bi bil več sam. Berin jim je povedal, da v Škratolandiji sploh nima prijateljev.

Otroci so mu takoj v en glas povedali: *»Mi smo tvoji prijatelji.«*

Pojasnil jim je, da oni niso njegovi škrti, nakar pa mu en deček odgovori: *»Lahko se pa mi oblečemo v škrate, če si želiš, da bi bili tvoji škrti.«*

Ena izmed deklic je nato Berinu pojasnila, da ni važno, kdo je tvoj prijatelj.

»Lahko bi bila tudi kakšna veverica ali pa lisička tvoja prijateljica.«

Zelo zanimiv se mi je zdel tudi komentar deklice, kako je razmišljala, na kakšen način bi škrti Berina sprejeli medse:

»Kaj pa, če te en teden ne bi bilo na spregled v Škratolandijo? Potem bi te sigurno zelo pogrešali. Dalj časa, ko te ne bi bilo na spregled, bolj te bodo potem imeli radi, mogoče.«

Veliko novih ugibanj pa se je pojavilo tudi o tem, kaj bi lahko pomenile različne barve kap, ki jih nosijo škrti. Na začetku so otroci imeli več idej, na koncu pa prišli do skupnega zaključka, da morajo otroci škrti menjavati kape, medtem ko nosijo odrasli škrti vedno le eno barvo kape.

7.7 Izdelovanje Škratolandije v skupini Mehurčkov

Potek:

V jutranjem krogu smo iskali nove rešitve, kako bi Berinu lahko pomagali, saj v pismu, ki smo ga prejeli od škratov, nismo izvedeli, kar nas je zanimalo. Otrokom sem prebrala njihove predloge. Vsak od otrok je povedal svoje mnenje, kaj od navedenega bi naredili. Večina otrok je bila za to, da Berinu izdelamo hišo in jo postavimo v naši igralnici. Bili so mnenja, da se bo tako počutil bolj domače, saj je večkrat potožil, da kljub vsemu pogreša škrate in deželo Škratolandijo.

Zbirali smo ideje in predloge, kako mu bomo izdelali hišo in okolico. Razmišljali smo tudi, kje v igralnici jo bomo postavili. Ko je bilo zbranih nekaj idej, smo z nekaterimi otroki pričeli z izdelavo. Istočasno je potekala tudi prosta igra otrok. Tekom dopoldneva in tedna so se otroci v likovnem kotičku menjavali, tako da so bili pri izdelavi vsi aktivni.

Analiza:

Najprej so otroci povprašali Berina, kako izgleda dežela Škratolandija. Zanimalo jih je, kakšne oblike hiš imajo, kakšne barve so, kakšne oblike so okna in vrata. Dečki so ga

vprašali, iz kakšnega materiala so hiše, zanimalo pa jih je tudi, če imajo hiše na drevesih. Berin na vsa zastavljena vprašanja ni želel odgovoriti, izdal pa jim je, da imajo trikotne hiše s trikotnimi okni in okroglimi vrati ter da hiše visijo v zraku. Otroci so bili nad novimi informacijami navdušeni. Odšli smo v likovni kabinet, izbrali material in nato iskali rešitve, kako bodo kaj izdelali. Otroci so se dogovorili, da bodo hišo izdelali iz kartonaste škatle, želeli pa so tudi, da je hiša nekoliko v zraku, zato so v ta namen uporabili tulce kot podporne stebre. En deček je dobil zamisel, kako bo izdelal stopnice, ki bodo vodile do vhodnih vrat. Prosil me je za karton ter krajše tulce ter se umaknil v kotiček na blazino. Ko sem ga vprašala, kaj bo naredil, mi je odgovoril, da bo najprej naredil načrt za stopnice, ki jih bo kasneje izdelal.

Slika 11: Izdelovanje podpornih stebrov in stopnic za hišo

V likovnem kotičku so bili otroci enotnega mnenja, da bodo okna in vrata tako kot v Škratolandiji trikotne in okrogle oblike. Skupaj so sklenili kompromis, da bodo hišo pobarvali z rumeno barvo. Deklice so predlagale, da bi lahko naredili na oknih tudi poličke, na katerih bi bile rože, okrog hiše pa bi lahko izdelali ptice. Na koncu so se odločile in izdelale tudi travo.

Otroci so skupaj zbirali ideje in predloge ter se dopolnjevali. Vloge, kaj bo kdo izdelal, so si porazdelili sami. Moram priznati, da so me zelo presenetili, saj so bili pri izdelavi zelo iznajdljivi in kreativni.

Slika 12: Barvanje hiše

Slika 13: Izdelovanje oken in vrat

Med izdelavo nove Škratolandije so Berina večkrat povabili v likovni kotiček ter ga prosili, naj pove, ali so mu nastale stvari všeč. Tudi ostali otroci, ki so se igrali v drugih kotičkih, so večkrat prišli pogledat, kako napreduje izdelava, ter se zanimali, kdaj se bodo lahko priključili. V naslednjih dneh so tako otroci izdelali hišo, travo, ptice in rože, ki so krasile okna hiše.

Slika 14: Hiška je izdelana

Ko so otroci končali z izdelavo hiške, so Berina prosili, da si jo ogleda od zunaj in od znotraj. Nestrpno so čakali njegove odzive. Berin je bil nad hiško navdušen. Ko so otroci videli, da je vesel, so se tudi oni veselili skupaj z njim. Hiša je bila sedaj njegov novi dom in prostor, kamor se je lahko umaknil, ko je želel biti sam. Velikokrat so otroci Berinu pred hiško prinesli igrače (družabne igre, lego kocke, dojenčke) in ga povabili k igri. Otroci so bili nad izdelano hiško in njeno okolico tako ponosni, da so vsakemu, ki je prišel v našo skupino, razlagali, kako so škratu izdelali nov dom kar v naši skupini.

Slika 15: Berinov novi dom

Deklica, ki se je na Berina čustveno zelo navezala, je med tednom predlagala, da Berinu povemo in pokažemo, kako se moramo obnašati do prijateljev, saj je sklepala, da škratom ni všeč njegovo obnašanje. S predlogom so se strinjali tudi ostali otroci. Tako smo ga seznanili s pravili skupine Mehurčkov, ki so se nanašala na obnašanje, ki je v skupini zaželeno. Na pobudo otrok smo ga naučili tudi deklamacijo z naslovom *Napis*, ki govori, kakšno obnašanje v skupini ni dovoljeno. Deklamacijo smo na pobudo otrok ponavljali, ko se je Berin neprimerno obnašal (se kujal, pačil ...), povedali pa smo mu tudi pravila, ki so v skupini dovoljena. Zavedam se, da bi bilo bolje, če bi večkrat ponavljali samo pravila, ki so v skupini dovoljena, saj z zapisom in stalnim ponavljanjem utrjujemo neko vedenje. Če pišemo, kaj je dovoljeno, se bo to tudi utrdilo. Predvidevam, da bi bilo v tem primeru manj neprimernega obnašanja s strani škrate in otrok.

7.8 Prosta igra otrok z Berinom

Potek:

Berin se je vsak dan vključeval v prosto igro z otroki. Včasih sem ga animirala jaz, včasih pa otroci. Skupaj z njim so se igrali konstrukcijske igre, igre vlog, družabne igre, skupaj so ustvarjali, risali, se skupaj igrali na igrišču ...

Analiza:

Na začetku so socialni stik med igro z Berinom navezali otroci, ki so nekoliko bolj dominantni v skupini. Čustveno so se nanj zelo navezali. Tihi in bolj zadržani otroci pa so ga najprej le od daleč opazovali in spremljali njegove odzive.

Slika 16: Igramo se zdravnike

Eden izmed dečkov me je še posebej presenetil, saj ga je lutka čisto prevzela. Stik je z njo navezal že prvi dan, v času trajanja projekta pa je bila vez le še močnejša. Berina je želel imeti le zase. Animiral ga je, ga božal, opazoval, mu postavljajl vprašanja o Škratolandiji. Na začetku mu Berin o svoji deželi ni kaj dosti povedal, zato ga je velikokrat prinesel k meni in me prosil, naj ga primem, ker bi mu rad zastavil nekaj vprašanj. Sčasoma pa je deček iz pripovedi, ki mu jih je povedal Berin, dodajal v igro z njim tudi svojo zgodbo o tem, kakšno je življenje v Škratolandiji.

Zelo pozitivno me je presenetila situacija, ko se je Berin pridružil prosti igri otrok na blazini, ko so sestavljali sestavljanke. Med otroki je bil deček, ki se ga ostali nekoliko izogibajo. Berin se je igral z njim, pridružili pa so se jima tudi nekateri otroci, ki so se prej igrali v drugih kotičkih. Dečka so sprejeli medse in se z njima igrali. Moram priznati, da takšnega odziva od otrok nisem pričakovala. Podobnih situacij je bilo še veliko.

Pred projektom smo se vsakodnevno srečevali s problemom, da otroci enega izmed dečkov niso želeli prijeti za roko, če so se morali razvrstiti v pare. Od začetka projekta je bil Berin tisti, ki se je želel držati z dečkom in sčasoma so nekateri otroci postali do dečka bolj strpni in mu brez izogibanja podali roko.

Opazila sem tudi, da so otroci med prosto igro prehajali iz koticčka v koticček, in sicer predvsem tja, kjer je bil Berin. Tako je čisto spontano prihajalo do preoblikovanja skupin. Presenetila me je tudi deklica, ki je vedno, ko je animirala Berina, spremenila vedenje, in sicer se je pačila, cukala ... Skratka, pozornost je iskala z neprimernim vedenjem.

Slika 17: Med prijatelji

Velikokrat je prišlo do konfliktnih situacij, saj so določeni otroci želeli imeti Berina le zase. Z Berinom smo se nato dogovorili, da je nekaj časa pri enem otroku, nato pa si izbere drugega. S tem pa smo tudi delno rešili nastali problem, saj je Berin včasih to upošteval, včasih pa ne.

Slika 18: »Še malo, pa bom lahko pogledal, kako so me otroci narisali«

Slika 19: Kako sem lep

Presenetila pa me je tudi situacija, ko je deklica vprašala Berina, če je že bil kdaj zaljubljen. Vprašal jo je kaj to pomeni. Deklica mu je nato postavila vprašanje, če sploh ve, kaj je to ljubezen. Berin, ki se je igral z dečkom na ležalniku, je to vprašanje preslišal. Ponovno ga je

prosila za odgovor in povedal ji je, da ne ve, kaj to pomeni. Razložila mu je, da je ljubezen to, ko imaš nekoga rad. »Ko ti je nekdo všeč, potem si vanj zaljubljen.« Nato ga je še enkrat vprašala, če je že bil kdaj zaljubljen. Berinu je postalo nerodno. Na hitro ji je odgovoril z zanikanjem, isto vprašanje pa je tudi on postavil njej. Deklica se je pričela smejati in povedala, da ona ni zaljubljena, mu je pa razkrila, katera punca iz naše skupine je zaljubljena. Deklici je bilo nerodno in to je sramežljivo zanikala. Ena izmed deklic ji je na koncu celo pojasnila, da sta zaljubljena ati in mami.

Opazila sem tudi, da so bili otroci do Berina zelo strpni in uvidevni. Ko jim je nagajal ali jim vzel igrače, jih to ni toliko motilo, ko pa je to storil kdo od otrok (ki ni animiral Berina), pa je med njimi prihajalo do konfliktov.

Med projektom so tudi bolj zadržani in tihi otroci »zbrali pogum« in prišli do Berina, se igrali z njim in ga kasneje tudi animirali.

Berin je z nami odšel tudi na letovanje v Pacug. Skupaj smo se igrali in uživali na plaži, igrišču, na ladjici in v hišicah, kjer smo tudi spali.

Slika 20: Vožnja z ladjico

Najbolj je bilo otrokom všeč, ko jim je Berin vsak večer pred spanjem zaželel lahko noč. Ko so se otroci uredili in ulegli v svoje postelje, je odšel do vsakega otroka, ga pobožal in mu zaželel lahko noč. Otroci so komaj čakali na ta trenutek. V veliko tolažbo je bil tudi otrokom,

ki so pogrešali starše. Potolažil jih je in bil pri njih toliko časa, da so zaspali. Vsako jutro pa je Berin tudi poskrbel, da je malo ponagajal otrokom. Vsako noč se jim je nekam skril, tako da so ga otroci morali poiskati. Včasih so ga zjutraj našli pod posteljo, na omari, na hodniku in v moji postelji. Vsak večer so se otroci med seboj pogovarjali in ugibali, kje ga bodo zjutraj našli. Tisti, ki so se zjutraj prvi prebudili, so takoj začeli raziskovati, kje se skriva. Ko so ga našli, so veselo novico povedali še ostalim otrokom.

Slika 21: Dobro jutro

7.9 Berin mi pobegne

Potek:

V vrtec sem prišla brez Berina. Otrokom sem povedala, da mi je pred vrtcem pobegnil. Sledila je iskalna akcija.

Analiza:

Otroci so me takoj, ko sem stopila v igralnico, vprašali, kje je Berin, saj so opazili, da sem prišla brez vreče, v kateri je po navadi spal. Povedala sem jim, da je bil že navsezgodaj slabe volje in se ni želel pogovarjati z menoj, ko pa sva prišla pred vrtec, mi je pobegnil. Ko sem

otrokom povedala za dogodek, sem v njihovih očeh videla strah, med seboj so se spogledovali. Takoj so bili vsi enotnega mnenja, da ga moramo poiskati. Najprej smo odšli po vrtcu in povprašali sosednje skupine, če so kaj videli škrata Berina, a iskalna akcija je bila žal neuspešna. Na pobudo otrok smo preiskali tudi vrtčevsko igrišče in okolico vrtca. Odšli smo tudi do skrivnega vhoda, ki vodi v deželo Škratolandijo. Popoldne je bilo veliko vprašanj in sklepanj, kje bi lahko bil. Otroci so prišli do različnih zaključkov:

»Lahko je šel pa nazaj v deželo Škratolandijo.«

»Ja, mogoče je pogrešal prijatelje in se je odločil, da gre nazaj.«

»Kaj pa, če je kam padel?«

»Lahko se je kje izgubil.«

Ko sem naslednji dan prišla v skupino, so me otroci že nestrpno pričakovali. Takoj so me vprašali, če je Berin prišel z menoj. Povedala sem jim, da ga nisem našla. Otroke je zelo skrbelo, kaj se mu je zgodilo. Dopoldne so ga iskali po igralnici in se med seboj pogovarjali, kje bi lahko bil. Ko so že skoraj čisto obupali nad iskanjem, ga je deček (ki se ga otroci izogibajo) našel na vrtčevskem hodniku. Deček je prišel v igralnico in hitel meni in otrokom razlagat, da se Berin skriva na hodniku na previjalni mizi. Otroci mu najprej niso verjeli. Deček je vztrajal pri svoji izjavi. Skupaj smo odšli pogledat in ga res našli tam. Berina so se zelo razveselili. Hiteli so mu pripovedovat, kako so ga pogrešali in se bali zanj, saj so bili prepričani, da se mu je kaj zgodilo. Med njimi je prišlo do konflikta, pri komu se bo pocrkljal. Berinu sem predlagala, da se sam odloči, h komu bo šel. Izbral si je dečka, ki ga je našel. Z nastalo situacijo si je deček pridobil nov status v skupini, saj so bili otroci zelo veseli in ponosni na dečka, ki ga je našel. Pohvalili so ga, deček pa je od zadovoljstva kar žarel. Skupaj so se nato igrali v koticu dom – družina.

Popoldan, ko so otroci odhajali domov, so nekateri že na vratih staršem hiteli razlagat, da smo našli škrata Berina. Ponosno so tudi pripovedovali, kdo ga je našel in kje se je skrival. Bili so srečni, da je spet med nami. Tudi od staršev sem dobila povratno informacijo, da so otroci doma veliko govorili o Berinu, saj jih je zelo skrbelo, kje bi lahko bil. Opazila sem, da so se nanj res zelo navezali, saj so ga močno pogrešali, ko ga ni bilo med nami.

Zelo ganljiva je bila tudi zgodba mamice ene izmed deklic v skupini. Mamica mi je pripovedovala, kako ji je hčerka vsak dan razlagala o našem novem prijatelju, škrtu Berinu.

Razložila ji je tudi celotno zgodbo o njegovem izginotju. Ob pripovedi je deklica potočila solzo, saj se je bala, da se ne bo več vrnil. Mamica mi je povedala, da je bilo tudi njej zelo hudo, ko je videla, kako močno se je njena hčera navezala na lutko. Pojasnila ji je, da se bo škratec Berin verjetno še vrnil, če se od nas ni poslovil. Iz situacije lahko vidimo, kako je res lutka tista, ki otroke čisto prevzame. Mamica mi je tudi povedala, da jo skrbi, kako bo hčerka sprejela škratev odhod, glede na to, kako močno je nanj navezana.

7.10 Pisanje pisma v Škratolandijo

Potek:

Z otroki smo se zbrali v jutranjem krogu. Berin je ta čas spal v svojih hiši. Iskali smo rešitve, kako bi še lahko pomagali in se na koncu odločili, da v Škratolandijo pošljemo še eno pismo. Skupaj smo ga oblikovali, se podpisali in ga odnesli do vhoda v Škratolandijo.

Analiza:

Veliko je bilo razmišljanj in pogovorov med otroki o tem, na kakšen način bi mu še lahko pomagali. Za škrate so imeli veliko vprašanj. Predlagali so, da bi v Škratolandijo poslali še eno pismo. Povedali so mi, kaj želijo vprašati škrate, jaz pa sem nato njihova vprašanja zapisala v pismo. Ena izmed deklic je predlagala, da Berinu ne povemo za pismo, saj je bila mnenja, da bi bil zelo žalosten, če nam škrate na pismo ne bi odgovorili oz. bi nam odgovorili tako nesramno kot prvič. Otroci so se z njenim predlogom strinjali, tako da je to ostala naša skrivnost.

Pismo otrok:

Apala škrate!

Sprejmite Berina nazaj v Škratolandijo, ker si želi veliko prijateljev. Bili ste zelo neprijazni do Berina, ker ste nam poslali tako neprijazno pismo. Berin se je začel kar jokati, ko smo pismo prebrali. Zanima nas, zakaj odrasli škrate nosite ene in iste kape, otroci škrate pa jih morajo menjavati. Zanima nas tudi, kako se Berin obnaša v Škratolandiji, da vas jezi. Tudi nam Berin kdaj pa kdaj nagaja (se pači, čečka risbice, cuka, jemlje igrače,) ampak se z njim pogovorimo in mu povemo, da nam to ni všeč. Še vedno ga imamo radi kljub temu, da nam kdaj pa kdaj

kakšno ušpiči. Predlagamo vam, da mu poveste, kaj vas moti pri njem, da boste lahko prijatelji.

Kapul, otroci iz skupine Mehurčki ter Mateja in Polona.

Pismo smo nato odnesli do skrivnega vhoda.

7.11 Ugotovitev, po čem se Berin razlikuje od ostalih škratov

Potek:

Po nekaj dneh napetega čakanja nas je pred vhodom v Škratolandijo čakalo pismo škratov. Prebrala sem ga otrokom.

Na podlagi pisma smo prišli do sklepa, kaj bi lahko bil vzrok, da škrti Berina ne sprejmejo medse. Pogovarjali smo se, na kakšen način mu lahko pomagamo.

Slika 22: Škrati so nam poslali pismo

Pismo škratov:

APALA!

Pravite, naj sprejmemo Berina nazaj v Škratolandijo. Saj se je sam odločil, da zapusti našo deželo, mi ga nismo izgnali. Da nima prijateljev, si je pa čisto sam kriv. On je tisti, ki vedno poskrbi, da jezi škrate. Hm ... da vas zanima, kako nas jezi. No, včasih, ko je v družbi vijoličnih škratov, se z njimi smeji in zabava, potem pa mu nekaj ni všeč in postane slabe volje. Škrati se za to nič kaj ne zmenijo, potem pa jih Berin začne cukati za brade ali pa se spomni kakšno drugo lumparijo. Ko pa je v družbi zelenih škratov, jih poskuša z vici spraviti v smeh, sploh ne razume, da jih tako samo še bolj razjezi.

Iz pisma smo razbrali, da vas zanima tudi, zakaj odrasli škrati nosimo vedno enako barvo kape, otroci škrati pa jih morajo menjavati. Torej, prav sklepate, da imamo škrati kape ene barve, to velja tudi za otroke škrate. Verjetno vas zanima, zakaj ima Berin več različnih kap. Povemo vam lahko le, da je škrat Fido določil, da mora Berin menjati kape, ker se tako čudno obnaša. Tudi mi si želimo ugotoviti, kaj točno bi to lahko pomenilo. Nam lahko pri tem pomagate?

KAPUT

Škrati

Analiza:

Otroci so se pisma zelo razveselili. Nekatere je naprej malo skrbelo, kaj so nam škrati napisali. Po prebranem pismu so bili zelo veseli, da so se končno malo omehčali in nam sporočili nekaj zelo pomembnih informacij, preko katerih smo prišli do novih spoznanj.

Ena deklica je prišla do ugotovitve, da se je Berin rodil z različnimi čustvi, saj mora le on stalno v deželi Škratolandiji menjavati kape, medtem ko imajo ostali škrati samo dve različni barvi kape. Eden izmed dečkov je otrokom pojasnil, da ima deklica prav, saj je Berin včasih vesel, včasih žalosten, včasih jezen. Deklica je še dodala: »... ali pa razigran, radoveden, nagajiv.« Otroci so se z dekličino ugotovitvijo strinjali. Ena izmed deklic je nato dodala, da je verjetno glavni škrat določil, da mora nositi kape in jih tudi menjati, ker je bil včasih malo navihan. Predvidevala je, da so kape verjetno čarobne in jim dajo določeno čustvo. Ker se je Berin družil z različnimi škrati, je zato moral menjavati barve kap in je tako pridobil različna čustva. Moram priznati, da so me otroci zelo pozitivno presenetili. Njihova radovednost,

domišljija in želja, da bi Berin našel prijatelje, so jih je pripeljale do končne ugotovitve, zakaj škrti Berina ne sprejmejo medse.

Ugotovili so torej, da se je Berin rodil z različnimi čustvi (je vesel, žalosten, jezen, razočaran, ljubosumen, zaljubljen, ponosen, včasih pokaže, da ga je sram, je v zadregi). V dani situaciji menjava čustva, medtem ko so se ostali škrti rodili samo z dvema čustvoma. Berinovo reagiranje v določenih situacijah je torej veliko bolj pestro. Ravno tu pa se skriva vzrok, zakaj ga škrti ne marajo v svoji družbi, saj se od njih res močno razlikuje. Prav tako so se vsi strinjali, da so na razvoj različnih čustev vplivale kape, ki jih je moral ves čas menjavati.

Pomembna spoznanja smo morali deliti z Berinom, ki je ta čas spal v svoji hišici. Otroci so ga zbudili in mu hiteli pripovedovat o pismu, za katerega ni vedel, ter mu pojasnili, kaj je vzrok, da je je ostal brez prijateljev. Berin je bil vesel, ko smo mu prebrali pismo, ki so nam ga poslali škrti. Pojasnili so mu tudi, kako se razlikuje od ostalih škratov.

Otroke sem vprašala, kaj predlagajo Berinu, kako se mora obnašati v deželi Škratolandiji, da ga bodo škrtje spet sprejeli medse. Odgovori otrok so bili različni, in sicer so nekateri predlagali, da se mora v družbi škratov obnašati tako kot oni. Torej če je v družbi vijoličnih škratov, mora biti vesel in mora nositi vijolično kapo, če je v družbi zelenih škratov, pa mora biti jezen in nositi zeleno kapo. Nekateri otroci so bili mnenja, da mora škratom samo razložiti, kako se on razlikuje od ostalih, tako da bodo razumeli, zakaj je drugačen od njih. Nekateri so mu predlagali, da ima v družbi škratov tako čustvo, kot si on želi, ampak zato je pomembno, da škratom pove, če mu kaj ni všeč, da bodo vedeli in bodo ravno tako njegovi prijatelji. Ena izmed deklic je povedala, da se ji zdi prav, da smo različni, saj bi bilo drugače dolgočasno. Ena deklica je tudi predlagala Berinu, naj, ko se bo vrnil v Škratolandijo vpraša škrate, če se lahko do njih obnaša tako, kakor si sam želi.

7.12 Berin se poslov od nas

Potek:

V jutranjem krogu sem otrokom povedala, da je prišel čas, da se Berin vrne v svojo deželo, saj smo prišli do sklepa/ugotovitve, kaj je vzrok, da ga škrti ne sprejmejo medse. Sledil je pogovor o tem, zakaj se mora vrniti v svojo deželo in prepričevanje, naj ostane z nami. Berin

je otrokom pojasnil, zakaj si želi domov. Sledila je prosta igra otrok. Ko je šel Berin v svojo hišico, smo se z otroki zbrali v krogu in otrokom sem predlagala, da mu pripravimo presenečenje, preden se od nas poslovijo. Za spomin so mu otroci narisali risbice. Vsak izmed otrok mu je narisal en dogodek, ki ga je preživel skupaj z njim in ki se mu je najbolj vtisnil v spomin. Dogovorili smo se, da če bi želeli Berinu še kaj sporočiti, lahko prinesejo risbico meni, da nanjo napišem njihovo sporočilo. Sledila je prosta igra otrok ter pripravljanje stvari za Berinov odhod. Po kosilu smo odšli na igrišče in se poslovili od Berina. Pospremili smo ga do vhoda v Škratolandijo ter mu pomahali v slovo.

Analiza:

Otroci so bili žalostni, ko sem jim povedala, da nas Berin zapušča. Vprašali so ga, ali se bo še kdaj vrnil. En deček ga je prosil, naj ne odide, ker ga bo pogrešal, z njim pa so se strinjali tudi ostali otroci. Otrokom je pojasnil, da zelo pogreša deželo Škratolandijo, svojo družino ter ostale škrate in da si res želi oditi domov. Vprašali so ga, če nas bo prišel še kaj obiskat. Odgovoril jim je pritrdilno. Ena deklica se je nato spomnila, da jih jeseni ne bo več v vrtcu, saj odhajajo v šolo. Otroci so mu takoj hiteli pripovedovat, kje je šola, opisovali so mu pot do nje, da jih bo lahko obiskal.

Nad mojim predlogom, da mu narišemo risbice, so bili navdušeni. Pri risanju so bili zelo natančni, vztrajni in ustvarjalni. Končan izdelek so prinesli meni in mi pojasnjevali, kaj so narisali. Za Berina so imeli tudi različna sporočila, ki sem jih napisala na risbico.

Ena deklica je predlagala, da bi lahko zraven risbic priložili še skupinsko sliko Mehurčkov, da bi škrti videli, kdo smo mi, prijatelji Berinovi prijatelji. Predlog deklice smo upoštevali in tako skupinsko sliko Mehurčkov speli skupaj z risbicami.

Otroci so na risbico narisali, kar so želeli. Povedali so mi, da bi radi narisali kaj takega, da se nas bo spominjal. Predlagala sem jim, naj narišejo en dogodek, ki jim je bil ob druženju z njim najbolj všeč. Ko so risbico narisali, so jo prinesli k meni, da sem nanjo napisala, kar so želeli sporočiti Berinu. Predvsem so želeli, da napišem pojasnilo, kaj so narisali.

Besede otrok, kateri dogodek jim je najbolj ostal v spominu o času, ki so ga preživeli skupaj z Berinom:

»Ko smo se igrali igro Pokaži roko in nogo.«
 »Igrica: Kaj bi bil, če bi bil ...«
 »Ko smo se igrali skrivalnice.«
 »Tista igra, ko roke pokažeš.«
 »Igrica, ko se je Berin skril za mizo.«
 »Ko sva se z Berinom igrala lego kocke.«
 »Zunaj, ko smo se igral Mačko in miš.«
 »Ko smo bili v Pacugu in sva skupaj metala kamne v morje.«
 »Kako se z L. in Berinom igramo igro Če bi bil, bi bil ...«
 »Ko sva se z Berinom igrala v kuhinji.«
 »Kako se igramo z žogo.«
 »Ko smo spali na pogradu.«
 »Všeč mi je bilo, ko sva skupaj počivala.«
 »Ko smo šli po pismo.«
 »Jaz sem mu pa narisala našo Škratolandijo, da se jo bo spominjal.«
 »Ko barvava pobarvanke.«
 »Ko smo se skupaj igrali.«
 »Ko smo šli za pismo gledat.«
 »Igrica, ko skrivamo roke za mizo.«
 »Ko smo šli z Berinom v Pacug in smo se kopali.«

Eden izmed dečkov pa je imel zanj prav posebno sporočilo:

»Berin, z J. te bova pogrešala!«

Otroci so predlagali, da bi Berin s seboj v Škratolandijo nesel tudi svojo hišo. Eden izmed dečkov je otrokom pojasnil, da to ni izvedljivo, saj so rovi do njegove dežele preozki. Dogovorili so se, da mu bodo za domov pripravili vse ostale stvari (ptice in drevesa, ki so krasila njegovo hišo, obris, ki ga je izdelal, ko smo se igrali socialno igro To sem jaz ter risbice, ki so mu jih narisali. Ugotovili so, da bo vse stvari težko nesel v roki. Prišli so do ideje, da bi vse dali v škatlo. Z otroki smo odšli v likovni kabinet ter poiskali manjšo škatlo. Okrasili so jo tako, da so jo nanjo risali s tempera barvami. Deklica, ki je okraševala škatlo, je uporabila različne barve in vmes izjavila: »Da bodo škrti videli, koliko barv imamo mi v vrtcu.«

Slika 23: Poslikava škatle

Slika 24: »A mislite, da bo škratom všeč?«

Po kosilu so otroci v škatlo zložili vse izdelke. Odnegli smo jo s seboj na igrišče. Zbrali smo se v krogu. Najprej se nam je Berin zahvalil, ker smo bili do njega tako prijazni, da smo ga sprejeli medse in mu pomagali ugotoviti, kaj je vzrok, da je ostal brez prijateljev. Otroci so mu povedali, da so bili veseli njegovega obiska ter da si želijo, da nas še kdaj obiše. Potem smo odprli škatlo in mu pokazali, kakšno presenečenje smo mu pripravili. Z navdušenjem so mu povedali, da so mu narisali risbice v spomin. Predlagali so mu, da jih pokaže škratom, da bodo videli, kaj vse smo se igrali v vrtcu, kako smo ga sprejeli medse in postali njegovi

prijatelji. Berin je bil darila zelo vesel. Odšel je do vsakega otroka, se mu zahvalil ter se od vsakega poslovil z objemom.

Slika 25: Berin se poslovil od nas

Slika 26: Pomahali smo mu v slovo

Otroci so nestrpno čakali, da pride Berin do njih. Stisnili so ga k sebi in pri vseh je dobil tudi poljubček. Povedali so mu, da ga bodo pogrešali in da si želijo, da nas še kdaj obišče. Nekaj otrok ga ni hotelo izpustiti iz objema. Močno so ga stiskali k sebi. Potem smo ga pospremili do skrivnega vhoda v Škratolandijo. Zaželeli smo mu vso srečo. Prosili so ga, naj jim kaj piše,

saj jih je zanimalo, ali ga bodo škrati sprejeli medse. Obljubil jim je, da jim bo poslal pismo. Sledili so še poljubčki, nato pa smo mu izročili škatlo in mu pomahali v slovo. Ena izmed deklic mu je na koncu tudi rekla: »Berin, razmišljaj s svojo glavo, tako, kot ti je všeč«.

7.13 Pisma

Potek:

V naslednjih dneh je bilo veliko govora o Berinu. Otroci so se spraševali, če je varno prispel v svojo deželo, zanimalo pa jih je tudi, ali so ga škrati sprejeli medse. Upali so, da jim bo poslal pismo, tako kot jim je obljubil. Vsak dan smo tako hodili do skrivnega vhoda pred Škratolandijo in nestrpno pričakovali kakšne nove informacije. Ker pisma kar ni in ni bilo, so se nekateri otroci odločili in mu pisali. Doma so napisali pismo, ga prinesli v vrtec in nesli pred vhod v Škratolandijo.

APALA ŠKRATI!
BERIN ALI SE
IMAŠ DOBRO V
ŠKRATOLANDIJI?
ALI SE S ŠKRATI
KAJ DOBRO IGRATE?

Slika 27: Pismo dečka

BRIN POGREŠAMTE
 ŽELIM
 DSGDAJVRNS
 ŽELI
 ŽELIMDA
 SEŠE KDAJ
 VRNESI

Slika 28: Pismo deklice

Analiza:

Po odhodu so otroci Berina zelo pogrešali. Med prosto igro otrok sem večkrat zasledila, da so se med seboj pogovarjali o njem. Spraševali so se, ali je dobro potoval v svojo deželo, obenem pa jih je tudi zanimalo, če mu je uspelo škatlo z njegovimi izdelki prinesiti domov, glede na to, da je bila škatla velika, rovi pa majhni. Zanimalo jih je tudi, kako so ga sprejeli škrti in ali si je našel prijatelje. Velikokrat so me vprašali, če se mi je Berin že kaj javil ali pa me obiskal. Ker več dni ni bilo nobenega odziva od njega, so nekateri otroci sklenili, da mu bodo pisali. Nekateri otroci so pisma napisali doma in jih prinesli v vrtec s prošnjo, da jih odnesemo pred vhod v Berinovo deželo, nekateri pa so to storili v vrtcu.

Zelo me je presenetil eden izmed dečkov, ki se je na lutko močno navezal. Deček je doma napisal pismo za Berina (Slika 27), nato pa sta ga naslednje jutro z atijem odnesla do skrivnega vhoda v Škratolandijo – do mostička, ki se nahaja za našim vrtcem. Dečka s

pismom v roki in atija sem opazila, ko sem zjutraj prišla v službo, in moram priznati, da sem bila nad videnim ganjena. Dopoldne smo nato z otroki do vhoda odnesli še ostala pisma.

Po desetih dneh napetega čakanja smo nekega jutra na moji mizi opazili rdečo kuverto. Na njej je pisalo: za otroke iz skupine Mehurčkov. Otroci so se pisma zelo razveselili. Sklepali so, da nam je pisal Berin. Otroci so svoje veselje pokazali z vriskanjem, ploskanjem, poskakovanjem, smehom, skratka navdušenje je bilo neizmerno. Ko so se umirili, smo se posedli v krog in otrokom sem prebrala pismo.

Pismo Berina:

Apala!

Dragi otroci, kako ste? Moram vam povedati, da sem jaz super. Tako kot sem vam obljubil, vam pišem, da vam povem, kako sem potoval nazaj v deželo Škratolandijo in kako so me sprejeli škrati. Najprej se vam moram še enkrat zahvaliti za vse dogodivščine, ki smo jih preživeli skupaj. Prav pošteno vas že pogrešam. Veste, ko sem se vračal domov, se mi je med potjo škatla zataknila v rovu in le stežka mi jo je uspelo rešiti. Še dobro, kajti ko sem prispel v Škratolandijo, so jo vsi škrati občudovali. Toliko pisanih barv na kupu še niso videli. Potem sem jim pokazal knjigo, ki ste mi jo naredili. Ogledali smo si tudi fotografijo, ki ste jo priložili. Zanimalo jih je, kdo ste, in povedal sem jim vaša imena. Takoj so si jih zapomnili. O dogodivščinah, ki smo jih preživeli skupaj, sem jim pripovedoval vse do jutra, dokler nismo od utrujenosti zaspali. Škrati so me lepo sprejeli, priznali so mi tudi, da so me kljub vsej njihovi jezi pogrešali. Upošteval sem tudi vaš nasvet in jim povedal, po čem se od njih tako močno razlikujem, da se stalno prepiramo. Povedal sem jim, da ste mi pomagali ugotoviti, da sem se jaz rodil z različnimi čustvi. Najprej so se mi smejali. Pojasnil sem jim, da s tem ni nič narobe. Pomembno je, da si povemo, če nam kaj ni všeč. Včasih se še sporečemo med seboj, ampak se trudimo, da smo med seboj še vedno prijatelji. Škrate sem naučil tudi igre, ki smo se jih igrali v vrtcu. Zdi se jim tako zabavne, da smo jih vključili v naš nočno-jutranji program. Tako se sedaj skupaj igramo in zabavamo. Hvala vam.

Pozdravček, kaput,

vaš škrat Berin.

Otroci so pismu z vnemo prisluhnil. Bili so veseli, da se je Berin zblížal s škrti. Nato smo skupaj obujali spomine na čas, ko je bil Berin med nami. Na koncu je ostala le še ena želja otrok, in sicer, da nas Berin še kdaj obiše.

8 SOCIALNE IGRE

Socialne igre, ki smo jih postopno izvajali v skupini, so naslednje:

- 1. Igre predstavljanja in spoznavanja otrok: Ime z gibom, Kaj bi bil(a) če bi bil(a) ..., Potovanje v deželo, Kakšen sem**

Cilj:

- spodbujati otroke, da razmišljajo o sebi, o svojih značajskih lastnostih, željah, pričakovanjih, interesih ... in posebnostih.

- 2. Igre razlik in podobnosti: Kdo se skriva zadaj: prepoznavaj nogo, roko, obraz za masko ..., Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa?, Kdo se skriva spodaj, Poiščite tiste, ki jim pripadate**

Cilji:

- omogočiti otroku izkušnjo, da je »prepoznan« in »prepoznaven« v skupini,
- vplivati na doživljanje razlik kot bogastvo in prednost,
- prepoznavanje podobnosti in razlik med otroki,
- uvod v učenje strpnosti.

- 3. Igre skupinske identitete in pripadnosti: Siamski dvojčki, Peščeni vihar**

Cilji:

- doživljanje izkušnje pripadnosti skupini,
- razmišljati o izključevanju, doživeti izkušnjo izključenosti iz skupine,
- graditi klimo skupinske kohezivnosti, ki temelji na spoštovanju razlik in strpnosti.

4. Igre, ki učijo sodelovati: Viseči most, Iščemo hitro rešitev

Cilja:

- graditi sposobnosti, ki so potrebne za skupno/timsko reševanje nalog in za skupinsko ustvarjalnost (dogovor, načrtovanje dela, razdelitev vlog, vključitev vseh udeležencev v izvedbi, predstavitev ...),
- navajati otroke, da se učijo osebne interese podrežati interesom skupine in postopoma prevzamejo odgovornost za uspeh oziroma neuspeh skupine.

Izpostavila in bolj podrobno bom opisala le nekatere igre. V prvem tednu smo se v jutranjem krogu igrali igre predstavljanja in spoznavanja. Otrokom je bila še posebej všeč igra Kaj bi bil(a) če bi bil(a). Določili smo raznovrstne vloge, ki smo si jih izbrali v dani situaciji. Včasih sem z igro pričela jaz, včasih pa otroci. Primer – jaz sem pričela: »Če bi bila drevo, bi bila češnja.« Nadaljevali so otroci in podali različne izbire dreves, npr. izbrali so si kostanj, smreko, bor, češnjo, lipo, jablano, oreh, palmo. Igra je postala kar nekakšen ritual, saj smo jo med projektom izvajali vedno, ko nam je čas to dopuščal. Včasih v jutranjem krogu, pred kosilom, pri popoldanskih dejavnostih.

8.1 Socialna igra : To sem jaz

Potek:

V igralnico sem prinesla velike kose tršega papirja in otroke povabila, da si izdelajo obris lastnega telesa. Pri obrisu sem jim pomagala jaz, oni pa so ga potem izstrigli. Ko so imeli vsi izdelan svoj obris, smo naredili krog. Povedala sem jim, da bodo na ploskve risali informacije o sebi, in sicer: v predelu nog – kaj najraje počnejo tvoje noge, v predelu rok – kaj najraje počnejo tvoje roke, v predelu trebuha – kaj najraje jem in v predelu ušes – kaj najraje poslušam. Dala sem jim čas za razmislek, nato pa smo se dogovorili, da bo po pet otrok naenkrat risalo, ostali pa so se igrali v kotičkih. Sledile so menjave. Med tednom so vsi otroci narisali, kaj najraje počnejo z določenim delom telesa. Sledil je skupni pogovor o tem, kaj so narisali. Vsak je predstavil svoj obris.

Analiza:

Otroci so bili pri izdelavi obrisa samostojni in radovedni, kaj bo sledilo. Bili so prepričani, da se bomo pogovarjali o našem telesu in spoznavali kosti ter notranje organe. Ko sem jim povedala, kaj bomo počeli, so bili nekateri zelo neučakani, da bodo pričeli z delom. Na začetku so nekateri potrebovali malo spodbud, kaj lahko počnejo njihove roke, noge ... Spodbujala sem jih, naj razmišljajo, kaj res radi počno, in to narišejo, povedala pa sem jim tudi, da je vsaka ideja, ki jo bodo želeli narisati, pravilna, kajti tu ni napačnih odgovorov. Ko so otroci videli, da je to res, so se prepustili ustvarjanju.

Slika 29: Izdelovanje obrisa - To sem jaz

Vsak posameznik je izhajal iz sebe in na obris narisal »odraz sebe«. Ko so predstavljali svoj obris, so spoznali, da se obrisi med seboj zelo razlikujejo. Otroci so narisali, da njihove roke rade igrajo košarko, odbijajo žogo, plešejo, tipajo, igrajo kitaro, flavto, telovadijo, ploskajo, tleskajo, rišejo, sestavljajo, barvajo ... Noge rade igrajo nogomet, plešejo, smučajo, skačejo, brcajo žogo, hodijo, tečejo, telovadijo ... Ušesa rada poslušajo veter, glasbo, dež, ptičje petje, grmenje. Radi jedo čokolado, bombone, krompir, meso, ribe, jabolka, banane, sladoled, jajca, palačinke, pico, salamo, lizike, jagode, torto ...

Slika 30: Na vrsti je Berin

Ko sem otroke vprašala, kaj mislijo o tem, da se njihovi obrisi tako razlikujejo, mi je ena deklica odgovorila, da vsak rad počne kaj drugega. Pogovor sem želela nadaljevati v tej smeri, zato sem jih spodbujala, da povedo še kakšno mnenje. Deček je nato dodal: »Punce rade počnejo kaj drugega, kot je fantom všeč.« Vprašala sem jih, ali so bile razlike pri obrisih samo med fanti in puncami ali med celotno skupino in večina otrok mi je odgovorila, da so bile razlike med vsemi. Na koncu smo prišli do zaključka, da smo si med seboj različni tako po videzu kot tudi po interesih, obnašanju ...

Slika 31: »Berin, kaj rada poslušajo tvoja ušesa?«

8.2 Socialna igra: Potovanje v deželo

Potek:

Igro Potovanje v deželo smo izvajali na igrišču. Zbrali smo se v krogu. Skupaj smo si ogledali kartice s simboli, nato pa sem jim razložila potek igre. Na tla sem postavila obroče, v katere sem kasneje postavila kartice s simboli glede na določeno spremenljivko. Otroci so z vzgojiteljico v koloni tekli po igrišču, jaz pa sem ta čas pripravila kartice v obroče. Na moj znak so otroci prišli do obročev in se razvrstili k dani kartici s simbolom, ki je predstavljal njihovo spremenljivko. Npr. otroci so se razvrščali po barvi oči: modre, rjave, zelene; po barvi las: blond, rjave; po spolu: fantje, punce; po dolžini las: kratki, srednje dolgi, zelo dolgi ... Vedno, ko so se razvrstili v dano skupino, so dobili tudi nalogo, ki so jo morali opraviti kot skupina. Npr. sestaviti zgodbo – vsak je povedal eno besedo, ki jo je moral naslednji ponoviti ter dodati svojo, vsak je moral pokazati eno gibalno vajo, ki so jo ostali ponovili, se igrali igro električnika, telefončke, narediti so morali skupinski kip ...

Analiza:

Otrokom je bila igra zelo všeč. Kadar je bil kakšen od otrok v dvomu, v katero skupino se mora razvrstiti, je vprašal ostale otroke. Največ negotovosti je bilo, ko je bila spremenljivka barva oči.

Slika 32: Skupinski kip otrok s kratkimi lasmi

Med seboj so sodelovali, si pomagali in skupaj kot tim reševali naloge, ki so jih dobili. Če je kdo pozabil, da je na vrsti, so se med seboj opozorili. Če se je komu zgodilo, da je bil brez ideje, ko je moral pokazati gibalno vajo, mu je hitro kdo od otrok priskočil na pomoč. Otroci so me še posebej presenetili pri nalogi, ko so morali sestaviti svojo zgodbo. Vsi so igro pozorno spremljali in zgodbo dopolnili s svojo besedo, ko so prišli na vrsto. Med njimi je bila vidna medsebojna pomoč, solidarnost, strpnost ...

Slika 33: Skupinski kip otrok z dolgimi lasmi

8.3 Socialna igra: Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa?

Potek:

Z otroki smo se zbrali v krogu. Seznanila sem jih s pravili nove socialne igre z naslovom Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa? ter jih povabila k sodelovanju. Najprej sem si izbrala otroka ter ga vprašala, če ima rad prijatelje. Odgovoril mi je pritrdilno. Nato sem ga vprašala, kakšne pa, in odgovoril mi je, da take, ki radi skačejo. Ostali otroci so morali igro pozorno spremljati, in ko so zaslišali, kakšno informacijo je podal otrok, so morali vsi tisti otroci, ki radi skačejo, zamenjati mesto – se usesti na drug stol. Igro je nato nadaljeval tisti otrok, ki je ostal brez stola.

Analiza:

Otrokom je bila igra zelo všeč. Na vprašanje, kakšne prijatelje imajo radi, so odgovarjali različno. Nekateri so rekli, da take, ki radi plešejo, skačejo, pojejo, se smeji, se igrajo s kockami, gledajo risanke, imajo radi čokolado, zajčke, gledajo moto GP, poslušajo AC/DC ... Opazila sem, da so otroci, ki so v skupini bolj tihi in zadržani, vedno zamenjali svoj prostor.

Slika 34: Socialna igra: Ali imaš rad prijatelje? Kakšne pa?

Na vrsto je prišel tudi Berin. Sedel je v naročju nekega dečka. Ko ga je deklica vprašala, kakšne prijatelje ima rad, je bil tiho. Ko je opazila, da je Berinu nekoliko neprijetno, je počepnila k njemu, ga pogledala v oči, ga pobožala in ga preko namigov spodbujala, da bi odgovoril: » Ali imaš rad take, ki plešejo, imajo radi konje, čebele?« Ostali otroci so bili najprej kar malo nejevoljni, nato pa jim je vzgojiteljica pojasnila, da mogoče Berin potrebuje le malo več časa, da razmisli. Otroci so najprej malo počakali, a ker ni odgovoril, so ga z različnimi predlogi spodbujali k odgovoru. Ker je bil še vedno tiho, je deklica sklepala, da je Berinu pri dečku nerodno. Predlagala je, da gre k meni, saj bo mogoče potem lažje povedal svoj odgovor. Jaz sem predlagala, da si deklica izbere drugega otroka in tako omogočimo Berinu še malo več časa za razmislek. Deklica je moj predlog upoštevala. Čez nekaj časa se je Berin spomnil, kakšne prijatelje ima rad. Povedal ji je, da take, ki radi jedo čokolado. Otroci so se njegovega odgovora razveselili in ga pohvalili. Deklica, ki mu je prej zastavila

vprašanje, ga je še posebej pohvalila in ga potrepkala po glavi. Nato pa so se vsi otroci hitro zamenjali. Deček, pri katerem je bil Berin, pa je bil skupaj z Berinom zelo vesel.

8.4 Socialna igra: Poiščite tiste, ki jim pripadate

Potek:

Vsak otrok si je v igralnici poiskal prostor, se ulegel na hrbet in zaprl oči. Nato sva z vzgojiteljico vsakemu otroku na čelo dali nalepko (bile so štirih različnih barv). Povedala sem jim, da so sedaj postali vojaki. Njihova naloga se je začela, ko je zapiskala flavta, in sicer so morali odpreti oči in v popolni tišini najti svojo skupino otrok (sami so morali ugotoviti, po kateri spremenljivki se morajo razvrstiti) in z njimi oditi v zaklonišče – pod mizo, ki je bila na voljo. Sporazumevali so se lahko samo z gestami, mimiko, lahko so si med seboj pomagali, vendar brez besed.

Slika 35: Socialna igra: Poiščite tiste, ki jim pripadate

Analiza:

Igra je bila za otroke zelo zanimiva, za nekatere tudi zahtevna, saj so po tem, ko je zapiskala flavta, bili le stežka čisto tihi. Potrebni so bili nekaj opozoril, da igra poteka v tišini. Najprej

niso vedeli, kako bi se sporazumeli, med seboj so se spogledovali in skomigali z rameni. Opazila sem enega fantka, kako se je dobro znašel in ostalim otrokom sporočal, kakšno barvo nalepke imajo na čelu, in sicer jim je pokazal na oblačilo, ki je bilo take barve kot nalepka. Ostali so ga pri tem posnemali in se postopno razvrstili v dane skupine.

Slika 36: Iskanje svoje skupine

Prijeli so se za roke in čakali, ali se jim bo kdo od otrok še pridružil. Otroci so oblikovali štiri skupine, ena deklica pa je bila še vedno sama. Hodila je od skupine do skupine in jih s pantomimo vprašala, če ima na čelu enako barvo nalepke. Vsaka skupina ji je odkimala. Nato sem otrokom rekla, naj poiščejo zaklonišče, če so vsi člani v njihovi skupini. Vse skupine so to storile, le deklica, ki je bila sama, je stala sredi igralnice. Postalo ji je zelo nerodno. Stopila sem do nje in ji povedala, naj si tudi ona poišče zaklonišče. Najprej je deklica mislila, da so se otroci šalili in ji niso želeli povedati, kateri skupini se mora priključiti, ko pa sem ji rekla, da lahko pogleda svojo nalepko, je videla, da je res ostala sama.

Slika 37: Razgovor o igri Poiščite tiste, ki jim pripadate

Z otroki smo se nato posedli v krog in vprašala sem jih, kakšna se jim je zdela igra. Povedali so mi, da se je bilo zelo težko sporazumevati. Vprašala sem jih, kako so se počutili, ko so jih sprejeli v skupino, in odgovorili so mi, da dobro, saj niso bili več sami. Otroke sem tudi vprašala, kaj mislijo kako se je počutila deklica, ki je ostala sama, in otroci so rekli, da je bila videti žalostna. Deklica nam je povedala, da ji ni bilo všeč, ker ni našla nikogar. Zastavila sem jim tudi vprašanje, kaj pomeni biti vključen (sprejet) v neko skupino in kaj izključen (zavrnjen). Odgovorili so mi, da če si sprejet, to pomeni, da imaš prijatelje, se z njimi igraš, če pa si zavrnjen, si sam, tako kot Berin. Vprašala sem jih, kdo je tisti, ki odloča, kdo je drugačen. Povedali so mi, da sem v tem primeru določila jaz, ker sem delila nalepke. Pogovor pa so navezali tudi na Berina in povedali, da so v njegovem primeru škrtali tisti, ki odločajo o tem. Prišli so celo do ideje da je glavni škrtat tisti, ki to določa.

8.5 Socialna igra: Iščemo hitro rešitev

Potek:

Otroke sem z izštevanko razdelila v štiri skupine. Njihova naloga je bila, da pozorno prisluhnejo posamezni situaciji, ki sem jim jo prebrala. Nato so se morali kot skupina pogovoriti o dani problemski situaciji in nanjo podati odgovor. Z dvigom roke so mi skupine sporočile, da so zaključile pogovor. Posamezno skupino sem potem poklicala, da so podale

odgovore na dane problemske situacije. Na koncu sem otrokom zastavila tudi nekaj vprašanj o tem, kako so delovali kot skupina.

Analiza:

Skupine so med seboj lepo sodelovale in upoštevale pravila igre. Na zastavljena problemska vprašanja so najprej odgovarjali otroci, ki so nekoliko bolj dominantni v skupini. Med igro sem želela, da bi bili vsi otroci v skupini aktivni, zato sem jih prosila, da vsak posameznik iz skupine vsaj enkrat odgovori na zastavljeno vprašanje. Bolj zadržani otroci so potrebovali mojo spodbudo. Ko so se pogovarjali o problemski situaciji in zbirali predloge ter se odločali, kateri predlog bo obveljal, so se stisnili čisto skupaj in se potihoma pogovarjali med seboj. Ena izmed skupin me je še posebej presenetila, saj so se vsi objemali čez rame, medtem ko so iskali rešitev.

Slika 38: Socialna igra: Iščemo hitro rešitev

Na koncu sem otrokom zastavila vprašanja, s katerimi sem jih želela spodbuditi k razmišljanju o tem, kako so med seboj sodelovali kot skupina. Na vprašanje, ali je bilo v skupini na posamezno situacijo več različnih rešitev, so mi vse skupine odgovorile pritrdilno. Vprašala sem jih, kako so uspeli priti do skupne odločitve in skupine so odgovorile različno.

Dve skupini sta mi povedali, da so do odgovora prišli tako, da je nekdo iz posamezne skupine povedal predlog, s katerim so se nato vsi strinjali.

Slika 39: Mi že imamo rešitev

Drugi dve skupini pa sta poročali, da so se med seboj dogovorili, da vsak iz skupine za posamezno situacijo poda predlog, potem pa so se skupaj, kot skupina odločili, kateri bo obveljal. Vprašala sem jih, kako so se počutili, če so morali odstopiti od svojega predloga. Ena izmed deklic je poročala, da niso upoštevali njenega predloga in da se je pri tem počutila slabo. Povedala nam je, da si je želela, da bi bil njen predlog upoštevan. Deklica iz njene skupine nam je potem pojasnila, da si je deklica želela, da bi vedno upoštevali le njen predlog, s čimer pa se ostali otroci niso strinjali. Iz situacije lahko vidimo, da je tudi tu šlo za socialno učenje.

9 LUTKOVNA IGRA

9.1 Lutkovna predstava: Uhlji takšni in drugačni

Tehnika: lutke iz nogavic

Načrt dejavnosti:

- otrokom za motivacijo zaigram lutkovno predstavo z naslovom *Uhlji takšni in drugačni* avtorja Guida Van Genechtena
- prosta igra otrok z lutkami
- uprizoritev predstave – otroci zaigrajo lutkovno predstavo pred občinstvom – ostalimi otroki

Potek:

Po zajtrku sva z vzgojiteljico otrokom zaigrali lutkovno predstavo z naslovom *Uhlji takšni in drugačni*. Lutke sem izdelala iz nogavic. Glavni lik v predstavi je bil zajček Rik. Osrednja tema je bila drugačnost. Zajček se je od ostalih razlikoval po tem, da mu en uhelj ni stal pokonci tako kot ostalim zajcem. Iskal je rešitve, kako bi si uhelj popravil, saj si je želel, da bi bil tak kot ostali zajci. Po predstavi smo se z otroki pogovorili o zgodbi, nato pa je sledila prosta igra otrok z lutkami. Na koncu so otroci uprizorili svojo lutkovno predstavo pred občinstvom – ostalimi otroki.

Analiza:

Otroci so med predstavo zelo uživali. Pozorno so spremljali dogajanje in se s smehom odzivali na zanimive ideje zajčka Rika, kako bi si popravil uhelj, ki mu ni stal pokonci. Med predstavo so sodelovali z zajčkom Rikom in mu svetovali, kako naj si popravi uhelj: »*Daj ga priveži*«, »*lahko ti ga pomagamo držati*«.

Po predstavi sem jih spodbujala k razmišljanju o Rikijevi drugačnosti. Vprašala sem jih, po čem se je Riki razlikoval od ostalih zajcev, ter kako se je Riki počutil zaredi te hibe. Otroci so takoj odgovorili, da Rikiju uhelj ni stal pokonci in da si je zelo želel, da bi bil tak kot ostali zajci, saj le tako ne bi bil več žalosten.

Presenetila me je deklica, ki je rekla, da ni nič narobe, če Rikiju uhelj ni stal pokonci, saj smo si med seboj različni. Druga deklica pa je dodala da je bil zajec, ki se je Rikiju smejal, zelo nesramen. Pogovor je tako dobil nove razsežnosti, kajti velik poudarek je bil na empatiji. Otroci so prišli do zaključka, da smo si med seboj različni in da si moramo med seboj pomagati, ena deklica je celo pripomnila: »*Tudi takrat, ko nam kaj ni všeč*.«

Pri prosti igri otrok so se oblikovale različne skupine, saj otrokom ni bilo toliko pomembno, s kom se igrajo, kot to, da animirajo lutko. Nekateri otroci so med igro uprizorili zgodbo, ki sva jo zaigrali z vzgojiteljico, nekateri pa so ustvarili čisto svojo. Določeni otroci so se v dane vloge zelo vživeli. Ko sem jim povedala, da bodo lahko predstavo tudi zaigrali, se je ena skupina otrok še posebej pričela pripravljati na nastop.

Slika 40: Predstava otrok: Uhlji takšni in drugačni

Ena izmed deklic je prevzela glavno vlogo ter ostalim nastopajočim povedala, kako želi, da se zgodba odvija. Ko so bili pripravljeni, so nam sporočili in otroci so prekinili s prosto igro ter hiteli pripravljat stole, da si bodo ogledali predstavo. Ko je bil prostor pripravljen in je v skupini vladala tišina, se je predstava začela. Otroci so posnemali zgodbo, ki sva jo zaigrali z vzgojiteljico. Nastopili so samozavestno in se popolnoma prepustili dani vlogi. Nekateri otroci so oblikovali novo zgodbo, kar pa deklici ni bilo všeč, zato jih je med predstavo večkrat opozorila, kako mora igra potekati oz. kaj sledi. Ostali člani skupine so jo upoštevali in ji sledili. Na koncu sta sledila priklon nastopajočih in velik aplavz gledalcev. Nato je nastopila druga skupina. Ravno tako so nastopali samozavestno in odločno, vendar so se prepustili igri in tako oblikovali čisto svojo zgodbo. Določeni otroci pred občinstvom niso želeli nastopati, so si pa ogledali predstavo ostalih otrok. Otrokom sem lutke ponudila še med tednom, med prosto igro. Zelo so se zabavali. V kotičku je bil vedno veselo vzdušje. Včasih so določeni otroci, ki v začetku niso želeli nastopati pred publiko, ta strah nekoliko zgubili. Opazila sem,

da so jih včasih med igro prišli opazovat drugi otroci, a jih to ni motilo. Včasih so še z večjim veseljem bolj intenzivno animirali določen lik, ki so ga igrali (ostre poteze, hitri gibi, močan glas).

9.2 Lutkovna predstava: Žabec in tujec

Tehnika: lutke na dlani

Načrt dejavnosti:

- za motivacijo zaigram lutkovno predstavo z naslovom Žabec in tujec avtorja Maxa Velthujsa
- prosta igra otrok z lutkami
- uprizoritev predstave – otroci zaigrajo lutkovno predstavo pred občinstvom – ostalimi otroki

Potek:

Z vzgojiteljico sva pripravili igralnico in otrokom zaigrali lutkovno predstavo z naslovom Žabec in tujec. Zgodbo sva zaradi lažjega animiranja lutk nekoliko prilagodili, in sicer so v zgodbi nastopale tri živali: žabec, podganec in pujs. Sama zgodba pa je ostala enaka kot v knjigi. Osrednja tema je bila ravno tako drugačnost. Po predstavi je sledila prosta igra otrok. Ponudila sem jim lutkovni kotichek. V njem so si lahko izbrali eno od vlog živali, ki so nastopale v predstavi. Na koncu so lahko tisti, ki so to želeli, zaigrali lutkovno predstavo pred občinstvom – ostalimi otroki.

Slika 41: Lutkovna predstava z naslovom Žabec in tujec

Analiza:

Otroci so takoj sklepali, da sledi lutkovna predstava. Začeli so se veseliti. Vprašali so, če bo nastopal zajček Rik. Povedala sem jim, da sva z vzgojiteljico res pripravili lutkovno predstavo, na vprašanje pa nisem odgovorila. Otroci so bili zelo radovedni in so nestrpno čakali na dogajanje. Ko so opazili lutke, so ugotovili, da sledi nova predstava. Med seboj so se hihitali. Predstava se je začela in v igralnici je nastala tišina. Pozorno so spremljali dogajanje in vmes aktivno sodelovali z lutkami – Žabcem, Podgancem in Pujsom, ko so jih kaj vprašale. Nekateri otroci so se smejali, ko je Pujs ves nejevoljen razlagal Žabcu, da Podganec smrdi in da je drugačen. Ena od deklic je otrokom hitro povedala, da to sploh ni smešno. Otrokom se je zdel najbolj prisrčen ravno Podganec.

Po predstavi je sledil pogovor o zgodbi. Otroci so povedali, da je bil Pujs nesramen, ker se ni želel družiti s Podgancem in je Žabca prepričeval, da je čuden, da smrdi in da ni od tukaj. Otroke sem vprašala, kakšno mnenje imajo o Podgancu. Se jim je zdel čuden? Povedali so mi, da jim je bil Podganec zelo všeč. Ena izmed deklic je dodala, da se je mogoče Pujs zato tako obnašal do Žabca, ker se je bal, da bi ostal sam, brez prijateljev. Ena deklica se je spomnila na zgodbo o zajčku Riku in povedala, kako se je Rik razlikoval od ostalih, a so ga ravno tako sprejeli medse. Ena od deklic je potem dodala, da ni važno, kakšen si, tudi če si malo drugačen od ostalih, imaš lahko prijatelje. Otroci so pogovor navezali tudi na Berina. Ena

izmed deklic je razmišljala, da je verjetno tudi Berin ostal brez prijateljev v svoji deželi zato, ker se čudno obnaša. Večina se s tem ni strinjala.

Ko sem otrokom ponudila lutkovni kotiček, se jih je polovica zapodila vanj. Prišlo je do prepira, kdo se bo v njem igral. Prve tri otroke sem določila z izštevanko, ostale pa sem prosila, da se med seboj dogovorijo, kateri bodo naslednji. Dogovor so upoštevali.

Slika 42: Prosta igra otrok z lutkami

V določenih skupinah so se nekateri otroci na začetku pregovarjali, kako si bodo porazdelili vloge. Na koncu je moral nekdo popustiti, da so lahko pričeli z igro. Z vzgojiteljico sva jim, ko so se vsi strinjali z vlogami, ki so si jih izbrali, narisali na dlan oči, nos, usta ter jim pomagali zavezati rutico, ki je predstavljala del telesa lutke. Ko je bila lutka gotova, so pričeli z igro. Na začetku so si svojo lutko ogledovali, jo premikali in animirali. Ko so postali bolj samozavestni in so lutko v svojih rokah dodobra obvladali, so med seboj vzpostavili komunikacijo in se prepustili igri. Na koncu sem otroke povabila k uprizoritvi predstave pred občinstvom. Opogumile so se tri skupine in nam zaigrale predstavo.

Lutkovna predstava ene skupine otrok (nastopajo Žabec, Podganec, Pujs)

Na sceni so Žabec, Podganec in Pujs.

Žabec: »Grem pogledat, kaj ropota tam nekje v gozdu.« (Nekoga opazi, se prestraši in steče k pujsu v hišo.)

Pujs (ga najprej sprejme v hišo, nato pa ga nažene): »Kar v gozd pojdi živet.«

Žabec (*odide v gozd, zopet sreča nepoznano žival, se prestraši*): »Aaaa, kdo si pa ti?«

Podganec: »Podganec, Podganec sem jaz!«

Pujs (*sliši pogovor*): »Podgane smrdijo!«

Žabec (*Podgancu*): »Ti si strašilo!«

Podganec: »Nisem strašilo.«

Žabec (*se približa Podgancu*): »Ooo kako lepa hiška! Lahko še jaz tukaj živim?«

Podganec: »Ne smeš!«

Pujsek: »Potem pa tudi ti ne boš pri nama živel!«

Žabec: »Ja, ker midva skupaj živiva!«

Pujsek (*reče Žabcu*): »Tudi ti ne boš več pri meni živela.«

Žabec: »Potem te bom pa jaz poslal v reko, pa boš za vedno tam živel. Se boš tam še z vodo zadušil! Kvak, kvak.« (*Odide do Podganca*).

Žabec (*reče Podgancu*): »A ti lahko nekaj obljubim? Če se ti bo podrla hiška, ti jo bom pomagal narediti.«

Podganec: »Ne moreš. Tu je le za enega hiška, oprosti.«

Pujs: »In tudi zame.«

Podganec (*reče Pujsu*): »Ti si bil nesramen do mene.«

Pujs: »Ne, pa ne!«

Žabec: »Ja, to je le najina hiša (*misli Podganca*), ker sem prijazen do tebe.«

Podganec: »Ne, sam bom živel!«

Žabec (*se približa hiški*): »Jaz bom pa na tej strani.«

Podganec: »Ne, ne moreš, prevelik si.«

Žabec: »Ne, pa ni pravično (*postane žalosten*). Nimam doma.«

Podganec: »Tukaj v vodi boš živel, saj znaš plavati.«

Žabec: »Ne, nočem, zadušil se bom.«

Podganec: »Znaš plavati, imaš gobec. Jasno!«

Žabec: »Ni pošteno!« (*Začne jokati.*)

Pujs: »Ne boš pri meni živel!«

Žabec: »To si bosta zapomnila za vse večne čase!«

Pujs: »Ne, pa ne!« (*Odide v svojo hišo*).

Žabec (*postane nagajiv*): Zajame vodo v reki in poškropi Podganca.

Podganec: »A nehaš? To mi ni všeč!«

Žabec: »Vodo ti bom dal v gobec! Kvak, kvak.« *Sam se igra ob vodi.* »Brez veze mi je živeti, kvak, kvak.«

Pujs: »Aaa, zakurila se mi je hiška!«

Žabec (*zajame vodo in gre gasit hiško. Kaj hitro se spomni, kaj vse mu je rekel Pujs, zato preneha z gašenjem hiše*): »Jaz ti ne bom pomagal, ker si bil tako neprijazen do mene in mi ne pustiš, da živim.« (*Skoraj odide.*) »Potem pa tudi reko vzamem s seboj!«

Podganec: »Ne, to je moja reka!«

Žabec: »Če mi boš dovolil, da pri tebi živim.«

Podganec: »Ne, ne, pri njem boš živel.«

Pujs (*sliši pogovor*): »Ne, ne boš!«

Žabec (*postane žalosten*): »Nimam prijateljev, prej sem imel vsaj Pujska za prijatelja in malo tudi Podganca, zdaj pa nobenega. Ni pošteno!«

Podganec: »Kako da ni, jaz sem si svojo hiško zgradil, ti si moraš pa svojo hiško zgraditi!«

Žabec: »Potem ti jo bom pa podrl, pa si jo bom sam zgradil (*mu podre hiško*) pa pika pa konec!«

Na koncu Žabec in Podganec zgradita novo hiško, ki zdaj pripada Žabcu. Ker je prijazen, dovoli tudi Podgancu, da živi v njej. Pujsek pa živi v svoji hišici.

Moram priznati, da so me otroci s tem nastopom zelo presenetili. Igrali so samozavestno, odločno. Komunikacija med njimi je tekla gladko. Svoji lutki so pozorno sledili s pogledom. Zato je predstava še posebej zaživela. Gledalci so si jo z zanimanjem ogledali. V predstavi sta me presenetili predvsem deklici, ki sta animirali Podganca in Žabca. Deklica, ki je igrala Podganca, je v vrtcu bolj zadržana in tiha. Tu pa je »skrita« za lutko postala odločna, neposredna in ni odstopila od svojega stališča. Deklica, ki je igrala Žabca, pa je zelo zgovorna. Presenetila me je predvsem s svojo empatijo, ki jo je delila z lutko. Ko Žabca Podganec ni sprejel v svojo hiško, se je v lutko tako vživela in posnemala jok, da je bilo videti prav resnično. Skozi celotno predstavo je empatijo do lutke v različnih situacijah delila z nami. V dialogu je uporabljala tudi močne besede, zaradi katerih sem bila šokirana. Npr.: »Potem te bom pa jaz poslal v reko, pa boš za vedno tam živel. Se boš tam še z vodo zadušil. Kvak, kvak. Brez veze mi je živeti, kvak, kvak.« Deček, ki je igral Pujska, je bil pred občinstvom malo bolj sramežljiv, kar pa mu ni v navadi. Sodeloval je v dialogih, vendar se je s svojo lutko zadrževal v svoji hišici. Sklepam, da mu je predstavljala varno okolje. Zanimiv se mi je zdel tudi konec. Kljub temu, da Podganec hiške ni želel deliti z nikomer, se ni pritoževal, ko mu jo je Žabec podrl. Pomagal mu je sestaviti novo. Pujsu pa je bilo tudi čisto všeč, da je sam živel v svoji hišici. Ko je bilo predstave konec, smo nastopajočim zaploskali. Nastopajoči so se prijeli za roke in se nam priklonili. Težko je opisati njihovo veselje.

Slika 43: Nastop pred publiko

10 SOCIOMETRIČNA PREIZKUŠNJA

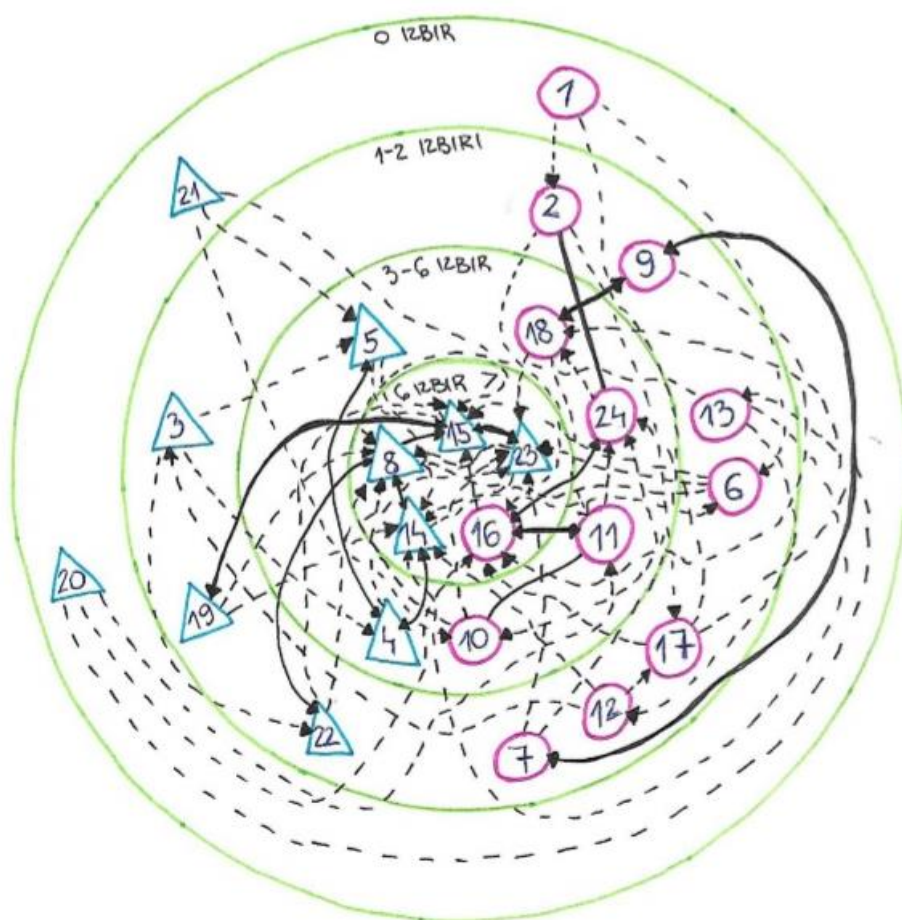
S pomočjo sociometrične strukture prikažemo povezanost med člani skupine. Struktura je razvidna, če rezultate preizkušnje predstavimo grafično, v obliki sociografa (Peklaj in Pečjak, 2015).

V diplomski nalogi sem se osredotočila na prvo obliko sociometrične preizkušnje, poimenovanje vrstnikov. Zanimalo me je, kakšna je povezanost med otroki v skupini, v kateri sem tudi sama zaposlena na mestu pomočnice vzgojiteljice. Metodo sem izvedla pred projektom in po končanem projektu in s tem pridobila širši vpogled v strukturo odnosov med otroki. Vsakega otroka sem med prosto igro povabila k sebi in ga individualno vprašala: »Katere tri prijatelje iz skupine Mehurčkov bi povabil na svoj rojstni dan?« Ker so bili na ta dan v vrtcu prisotni vsi otroci, sem vsakemu posamezniku tudi ponudila možnost, da se razgleda po igralnici in se odloči za tri prijatelje. Njihove odgovore sem si zabeležila in kasneje izdelala sociometrično strukturo v obliki sociografa.

Prikaz povezanosti otrok pred začetkom projekta:

LEGENDA :

- △ - DEČKI
- - DEKLICE
- ↔ - VZAJEMNA IZBIRA
- - - ENOSMERNA IZBIRA

Slika 44: Prikaz povezanosti otrok pred pričetkom projekta

Analiza:

Glede na rezultate lahko vidimo, da so v skupini štiriindvajsetih otrok trije takšni, ki jih ni izbral nihče (1, 20, 21). Gre za otroke, ki imajo nizek socialni status.

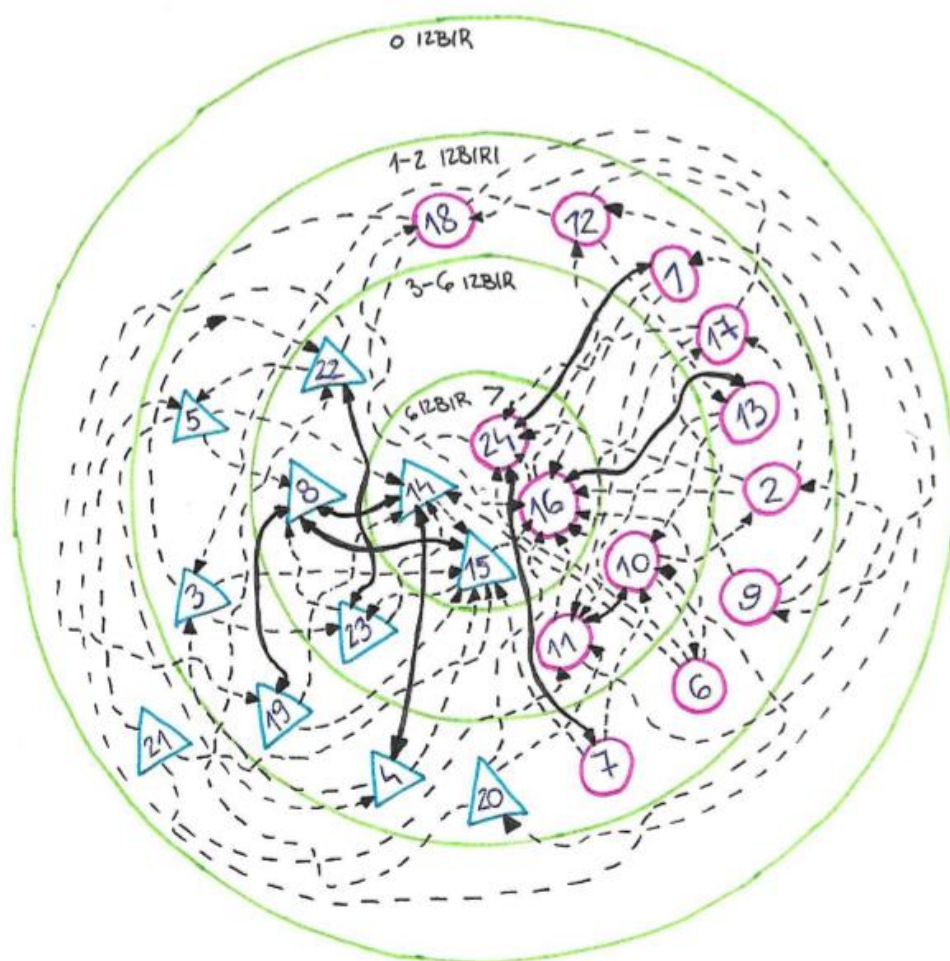
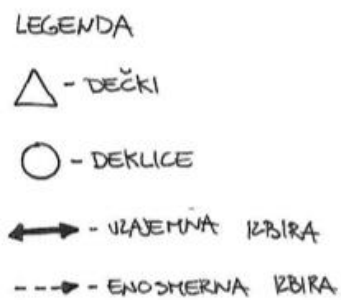
Deset otrok je dobilo eno ali dve izbiri (2, 9, 13, 6, 17, 12, 7, 22, 19, 3), kar pa pomeni, da se v skupini ne družijo vsi med seboj, ampak večino časa preživijo z enim ali dvema otrokoma.

Šest otrok je v krogu med tremi in šestimi izbirami. Od tega je pet otrok dobilo tri izbire (4, 5, 10, 11, 18), le eden pa je dobil pet izbir (24). Njihova socialna mreža je širša.

Presenetil me je tudi podatek, da je v skupini pet otrok, ki so dobili šest izbir ali več, kar pomeni, da so v skupini najbolj priljubljeni in imajo največ prijateljev. Od tega so trije otroci dobili sedem izbir (15, 8, 14), dva otroka pa sta dobila šest izbir (16, 23).

Med otroki je bilo tudi deset vzajemnih izbir. Od tega je bilo pet vzajemnih izbir med dečki in pet med deklicami. Izbire so bile večinoma vezane na spol, kar pa pomeni, da so se fantje izbirali med seboj, ravno tako pa velja tudi za dekleta. Presenetil me je deček (20), ki je izločen iz skupine. Njegove izbire so bile vezane na nasprotni spol, torej na deklice. Sklepamo lahko, da se je med njimi počutil bolj zaželenega in mogoče tudi bolj »močnega«.

Prikaz povezanosti otrok po končanem projektu:

Slika 45: Prikaz povezanosti otrok po končanem projektu

Analiza:

Glede na rezultate lahko vidimo, da so se odnosi v skupini po dveh mesecih izvajanja projekta nekoliko preoblikovali. Od štiriindvajsetih otrok je le še en posameznik (21), ki je izključen

od ostalih otrok. Ugotavljam, da je otrok samozadosten, saj ga ostali ne izključujejo oz. ga ne izločajo iz igre. Z njim se družijo, če se jim pridruži. Velikokrat se umakne v kotiček, kjer se igra sam s seboj. Pri njem nisem opazila nobenih večjih sprememb pred začetkom in po končanem projektu.

Otroka, ki sta bila pred pričetkom projekta izločena od ostalih otrok (1, 20), sta sedaj prejela po eno (20) in dve izbiri (1). Deklica (1) velja za bolj tiho in zadržano. Otroci so jo sprejeli medse, če se jim je pridružila. Med potekom projekta sem opazila, da se je z dvema otrokoma še posebej zbližala. V igri, kjer je bila prisotna tudi lutka, je postala samozavestnejša in bolj zgovorna. Presenetil me je tudi podatek, da je deklina (1) prejela tudi vzajemno izbiro, kar pomeni, da se je med njima razvilo obojestransko prijateljstvo. Deček (20) se je v skupini vedno trudil vzpostavljati stike z otroki, a so ga stalno zavračali, zato je velikokrat iskal pozornost z neprimernim vedenjem (pačenjem, prerivanjem ipd.). Med prosto igro je prehajal od kotička do kotička, opazoval otroke in se jim skušal pridružiti, a so ga otroci vztrajno zavračali in ga prosili, naj se gre igrati drugam. Včasih mu je uspelo navezati stik s kom od otrok, a se je še vedno večino časa igral sam. Velikokrat je prišel tudi k meni ali vzgojiteljici, če ni bil sprejet med otroki. Deček v skupini ni imel prijateljev. Med projektom se je zbližal z eno izmed deklic. Deklica ga je sprejela in se z njim med prosto igro tudi igrala. Na njegovem obrazu sem večkrat opazila nasmešek. Prav tako se je pri njem nekoliko zmanjšalo vzbujanje pozornosti z neprimernim vedenjem. Opazila sem tudi, da so nekateri otroci do njega postali bolj strpni. Sprejeli so ga medse, če se jim je pridružil pri igri, in se z njim igrali.

Povečalo se je tudi število otrok, kar štirinajst jih je, z eno ali dvema izbirama (18, 12, 1, 17, 13, 2, 9, 6, 7, 20, 4, 19, 3, 5).

Za enega otroka so se zmanjšale tudi izbire med tri in šest (10, 11, 23, 8, 22) ter šest in več, saj so med najbolj priljubljenimi ostali še štirje otroci – dva fanta (14, 15) in dve dekleti (24, 26). Veliko spremembo pri odzivih sem opazila pri dečku (15). Kljub temu, da je bil že pred projektom med priljubljenimi otroki, je včasih težko sprejemal določene otroke iz skupine. Svoje nezadovoljstvo je kazal s izbruhi jeze. Med projektom je do nekaterih postal bolj strpen, večkrat sem tudi slišala, ko je rekel komu, s katerim se je igral: »Saj je vseeno, če je on tudi zraven.«

Presenetil me je podatek, da sta še vedno v ospredju dva fanta, tako kot pred pričetkom projekta (14, 15). Deklica (24) je pred pričetkom projekta imela v skupini tri prijateljice, s katerimi je preživela večji del dneva. Nanje je bila zelo navezana in le stežka se je od njih ločila. Ves čas jih je želela imeti ob sebi. Velikokrat je bila užaljena, če se je katera izmed njih igrala z drugimi otroki in ne z njo. Med projektom je postala bolj odprta do drugih otrok. Vključevala se je v njihovo igro in tako širila svoje socialne mreže. Postala je priljubljena med otroki, s katerimi se prej ni želela igrati. Proti koncu projekta ji tudi ni bilo več toliko pomembno, ali ima ob sebi željene prijateljice ali ne. Iz socoigrafa lahko tudi razberemo, da je največ izbir, kar devet, prejela deklica (16).

Zmanjšalo se je tudi število vzajemnih izbir, devet jih je, kar pomeni da je ena vzajemna izbira manj, kot pred pričetkom projekta.

Menim, da je na spremembe vplivalo več dejavnikov. V prvi vrsti so to zagotovo socialne igre, saj so se otroci med projektom preko njih spoznavali in se zbližali. Prav tako pa je velik vpliv na otroke imel škrat Berin. Otroci so ga sprejeli za svojega prijatelja. Skozi zgodbe, ki nam jih je pripovedoval o deželi Škratolandiji, o škratih in svojih čustvih, je med otroki vzbudil mnoga nova vprašanja o njem in o nas samih. Kdo smo, kdo je naš prijatelj, zakaj? Kako se do prijateljev obnašamo? Preko zgodb in razmišljanj so mu otroci pomagali iskati vzrok, zakaj ga škratje »ne marajo«. Med seboj so vsi sodelovali. Bili so osredotočeni na cilj, da mu pomagamo. Opazila sem, da so bili bolj strpni drug do drugega, saj se jim ni zdelo toliko pomembno, ali imajo ob sebi najboljšega prijatelja ali ne. Vse to pa je vplivalo na preoblikovanje socialne strukture skupine – spletla so se nova prijateljstva.

11 ZAKLJUČEK

S projektom *Vloga lutke v socialni interakcijah med otroki* sem uresničila cilje diplomske naloge.

Dokazala sem, da tako osrednji lik – ljubljenec skupine kot uprizarjanje z lutko pomagata razumeti in spoštovati drugačnost in različnost med nami.

Lik lutke – škrat Berin je v otrocih vzbudil radovednost, igrivost, vedoželjnost ... Znali so mu prisluhniti, mu pomagati, zaupati, se vživeti v njegovo vlogo, predvsem pa, kar se mi zdi

najpomembneje, so verjeli vanj. Preko zgodb, ki nam jih je Berin pripovedoval o svoji deželi Škratolandiji ter njegovi neposredni vključitvi v skupino, so otroci spoznavali njega in njegovo deželo. Prav tako je tudi Berina zanimalo, kakšno je življenje pri nas. Otroci so mu z veseljem odgovarjali na zastavljena vprašanja. Razmišljali so o sebi, naši skupini, družini in o širšem družbenem okolju. V dejavnosti smo vključili tudi lutkovni predstavi *Uhlji takšni in drugačni* ter *Žabec in tujec* ter socialne igre, ki so temeljile predvsem na spoznavanju sebe in drugih otrok v skupini. Istočasno smo bili tako vpeti v veliko različnih dejavnosti, ki so temeljile na socialnem učenju. Dotaknili smo se tako socialnega kot tudi čustvenega razvoja posameznika, hkrati pa smo vplivali tudi na funkcioniranje celotne skupine. Otroci so se med projektom neprestano vživljali v vlogo škrate Berina. Ob tem so razvijali empatijo. Že od prvega dne so razmišljali, kako bi mu pomagali, da bi se med nami počutil čim bolj sprejetega. Podali so si roke prijateljstva.

Prav tako so se znali vživeti v like, ki sem jim jih predstavila preko lutkovne igre. Osrednja tema obeh zgodb je bila drugačnost. Otroci so spoznali, da je drugačnost med nami prednost in ne slabost. Postali so bolj strpni drug do drugega. S pomočjo sociografa, ki sem ga izvedla pred in po končanem projektu, sem pridobila tudi vpogled v strukturo skupine. Moram reči, da sem z rezultati več kot zadovoljna. Formirane skupine otrok so se nekoliko preoblikovale. Med otroki sem opazila več sodelovanja in večjo povezanost med njimi. Spletla so se nova prijateljstva. Ostal je le še en izključen posameznik, za katerega pa lahko potrdim, da ga otroci ne izključujejo. Sam je tisti, ki se umakne od ostalih otrok in se igra sam. Ko si želi družbe, si jo poišče. Velik napredek se je pokazal tudi pri dečku, ki so ga otroci zavračali. Prejel je vzajemno izbiro z eno deklico, kar pomeni, da se je z njo še posebej zblížal.

Lutkovne dejavnosti so tako pripomogle tudi k boljši vključitvi izključenega posameznika v skupino. Vse več otrok je do dečka postalo bolj strpnih. Dovolili so mu, da se jim je pridružil pri igri, prav tako so se z njim igrali. Tudi pri usmerjenih dejavnostih je bilo manj preprirov med njimi. Deček se je v skupini počutil bolj sprejetega. To pa je vplivalo tudi na njegovo vedenje. Opazila sem porast željenega vedenja, kar je pozitivno vplivalo na dinamiko celotne skupine.

S projektom sem dokazala, kako pomembno vlogo ima lutka v vrtcu. Veliko je lepih trenutkov, ki so se odvili v času projekta in se jih ne da opisati z besedami. Hvaležna sem za to izkušnjo.

12 LITERATURA IN VIRI

- Bahovec, E. D., Bregar-Golobič, K. in Kranjc, S. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za šolstvo.
- Benkovič, B. (2011). Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka. V M. Željeznov Senčar in E. Šelih (ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka: zbornik / IV. mednarodna strokovna konferenca vzgojiteljev v vrtcih 2011* (str. 7–13). Ljubljana: MiB.
- Bratanić, M. (1991). *Mikropedagogija: interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Geršak, V. in Korošec, H. (2011). Umetnost – prostor otrokovega doživljanja in izražanja. V T. Devjak in M. Batistič Zorec (ur.), *Pristop Reggio Emilia – izziv za slovenske vrtce: zbornik zaključene konference – priročnik za dobro prakso* (str. 67–87). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gobec, D. (2000). Iz take snovi smo kot sanje ... *Lutka: revija za lutkovno kulturo*, 2000(56), 36–43.
- Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Katz, L. G. in McClellan, D. E. (1997). *Poticanje razvoja dječje socialne kompetence*. Zagreb: Educa.
- Korošec, H. (2002). Neverbalna komunikacija in lutka. V H. Korošec in E. Majaron (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo* (str. 31–54). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2007). *Lutke – otrokov vsakdan v vrtcu in šoli*. Pridobljeno s <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-kreativna.pdf>
- Logar, D. (2011). Vpliv vrtca kot institucije na socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka. V M. Željeznov Senčar E. in Šelih (ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka: zbornik / IV. mednarodna strokovna konferenca vzgojiteljev v vrtcih 2011* (str. 14–19). Ljubljana: MiB.
- Majaron, E. (2000a). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. *Lutka: revija za lutkovno kulturo*, 2000(56), 33–35.
- Majaron, E. (2002). Lutka, naša vsakodnevna pomočnica. V H. Korošec in E. Majaron (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo* (str. 59–63). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Majaron, E. in Korošec, H. (2006). Otrokovo ustvarjanje z lutkami. V B. Borota, V. Geršak, H. Korošec in E. Majaron (ur.), *Otrok v svetu v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 95–138). Koper: Pedagoška fakulteta.
- Marjanovič Umek, L. in Fekonja Peklaj, U. (2008). *Sodoben vrtec: možnost za otrokov razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2013). *Razvojna psihologija: izbrane teme*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete.
- Musek, V. in Pečjak, M. (2001). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Papalia, D. E., Olds, S. W in Feldman, R. D. (2003). *Otrokov svet: otrokov razvoj od spočetja do mladostništva*. Ljubljana: Educy.
- Peklaj, C. in Pečjak, S. (2015). *Psihosocialni odnosi v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete.
- Porenta, A. (2003). Zgodbe in lutke kot sredstvo za motiviranje učencev. *Sodobna pedagogika*, 54(2) 172–187.
- Turnšek, N. (2004). *Socialne igre kot metodični pristop v izobraževanju za kulturo miru in človekove pravice*. Ljubljana: Interno gradivo.
- Zupančič, M. in Justin, J. (1991). *Otrok, pravila, vrednote. Otrokov moralni in socialni razvoj*. Radovljica: Didaktika.
- Zupančič, M. in Kavčič, T. (2007). *Otroci od vrtca do šole: razvoj osebnosti in socialnega vedenja ter učna uspešnost prvošolcev*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Zupančič, M., Gril, A. in Kavčič, T. (2001). Socialno vedenje in sociometrični položaj predšolskih otrok v vrtcu. *Psihološka obzorja*, 10(2), 67–88.